ALEKSANDR PUŞKİN

BORİS GODUNOV

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: ÖZCAN ÖZER

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

ALEKSANDR PUŞKİN

BORİS GODUNOV

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:

ÖZCAN ÖZER

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ
ALEKSANDR PUŞKİN
BORİS GODUNOV
özgün adı
БОРИС ГОДУНОВ
rusça aslından çeviren
ÖZCAN ÖZER

Sertifika No: 11213
editör
KORAY KARASULU
görsel yönetmen
BİROL BAYRAM
düzelti
NEBİYE ÇAVUŞ
grafik tasarım ve uygulama
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
1. basım, mayıs 2012, istanbul

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
istiklal caddesi, meşelik sokak no: 2/4 beyoğlu 34433 istanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Dehasından ilhamla yazılmış bu eser,

Rus halkı için pek saygıdeğer

Nikolay Mihayloviç Karamzin’in anısına,

saygı ve minnettarlıkla ithaf edilmiştir.

Aleksandr Puşkin

Kişiler

BORİS GODUNOV Çar

FYODOR GODUNOV Veliaht. Boris Godunov’un oğlu

KSENİYA Boris Godunov’un kızı

KSENİYA’NIN DADISI

PRENS VASİLİ ŞUYSKİ

PRENS VOROTİNSKİ Boris’in mabeyincileri

PRENS AFANASİY PUŞKİN

GENERAL BASMANOV

YÜZBAŞI MARGERET Boris’in komutanları

WALTER ROSEN

SEMYON GODUNOV Boris’in en yakın adamı

GRİGORİ OTREPYEV Papaz Çömezi, sonra Düzmece Dimitri

PRENS MNİŞEK

PRENS VİŞNEVETSKİ Düzmece Dimitri’nin adamları

PRENS GAVRİL PUŞKİN

PRENS KURBSKİ

SOBANSKİ Leh asilzadesi

HRUŞÇEV Rus mültecisi

ÇERNİKOVSKİ Bir Katolik rahibi

KARELA Kazak beyi

MOSALSKİ

PATRİK

ÇUDOV MANASTIRI

BAŞRAHİBİ

ŞÇELKALOV Duma’nın başkâtibi

PEDER PİMEN

PRENSES MARİNA MNİŞEK

RUZYA Marina’nın hizmetçisi

HANCI KADIN

KÖTÜ KEŞİŞ

MİSAİL Serseri rahipler

VARLAAM

Şair, esir, boyarlar, lehler, yaşlı kadınlar, halk, askerler, çocuklar, dilenci, meczup Nikola, masa hizmetçileri, hizmetçiler.

BORİS GODUNOV

Kremlin Sarayı

(20 Şubat 1598)

(Prens Vorotinski, Prens Şuyski.)

VOROTİNSKİ

Şehrin güvenliğini sağlamayı ikimize yüklediler,

Ama sanırım tek kişi bile bulamayız gözetecek:

Moskova bomboş. Bütün halk

Patriğin ardından manastıra gitti.

Sen ne dersin bu işe; ne zaman bitecek bu bela?

ŞUYSKİ

Ne zaman mı bitecek? Bunu kestirmek hiç zor değil.

Halk biraz bağırır çağırır, biraz ağlar sızlar;

Boris de evvela yüzünü buruşturur,

Ayyaşın bir bardak şarabı görünce

Önce yüzünü buruşturması gibi.

Sonra lütfedip, uysalca tacı giymeye razı olur

Ve bizi yönetmeye başlar, tıpkı eskisi gibi.

VOROTİNSKİ

Ama Boris tam bir aydır

Manastıra kapanmış kız kardeşiyle.

Sanırım çekmiş dünya işlerinden elini eteğini,

Bugüne dek ne patrik, ne Duma boyarları,

Bir türlü ikna edemedi.

Kimseye aldırdığı yok,

Ne gözyaşlarına, ne öğütlere,

Ne yakarışlara, ne tüm Moskova'nın feryadına,

Hatta Meclisin sözlerine.

Boris'i tahta geçmeye razı etmek için

Kız kardeşine edilen ricalar da boşa çıktı;

Yaslı rahibe çariçe de

Kardeşi gibi amansız ve inatçı.

Sanki Boris ekmiş onun ruhuna bunları;

Ya hükümdar gerçekten

Bıkmışsa devlet işlerinden,

Ya çıkmazsa başsız kalmış tahta?

Sen ne dersin bu işe?

ŞUYSKİ

Derim ki,

Boşuna döktüler Çareviç'in[1] kanını;

Dimitri yaşayabilirdi aslında,

Madem böyle olacaktı.

VOROTİNSKİ

Ne korkunç cinayet! Acaba Boris'in

Veliahda kıydığı doğru mu?

ŞUYSKİ

Ya kim olacaktı?

Çepçugov'u boş yere ayartmaya çalışan kim?

Bityagovskiler’i Kaçalov’la birlikte yollayan kim?

Ben de inceleme için Ugliç’e yollandım:

Gittiğimde izler henüz tazeydi;

Tüm şehir cinayetin tanığıydı;

Sokaktaki halk söz birliği etmiş,

Aynı şeyi söylüyordu.

Döndüğümde, güya bilinmeyen asıl caniyi

Tek sözümle ifşa edebilirdim.

VOROTİNSKİ

Peki neden etmedin?

ŞUYSKİ

İtiraf edeyim, Boris’in sükûneti,

Beklenmedik pişkinliği

Karşısında şaşırıp kalmıştım o zaman.

Masum bir adam gibi bakıp gözlerimin içine,

Durmadan beni sorguya çekti,

Ayrıntıları anlatayım diye.

Ben de onun uydurup kulağıma fısıldadığı

Saçmalıkları tekrar ettim kendisine.

VOROTİNSKİ

Hiç de dürüstçe değil bu Prens.

ŞUYSKİ

Başka ne yapabilirdim?

Her şeyi Çar Fyodor’a mı söylemeliydi?
Ama Çar, hep Godunov’un gözleriyle bakar,
Godunov’un kulaklarıyla işitirdi her şeyi.
Onu inandırmış olsaydım bile,
Boris ossaat aklını çeliverirdi.
O zaman da beni doğruca hapse gönderirler
Ve saati gelince ben de amcam gibi
O ıssız zindanda boğdurulurdum.
Övünmek gibi olmasın ama,
Beni hiçbir ceza korkutamaz aslında.
Korkak değilim, ama hiç aptal da değilim.
Boş yere ipe çekilmek de
Hiç bana göre değil.

VOROTİNSKİ

Ne korkunç cinayet! Baksana,
Katil bana kalırsa şu anda,
Vicdan azabı çekiyordur şimdi:
Tahta çıkmasına engel olan şey,
O günahsız yavrunun dökülen kanı elbette.

ŞUYSKİ

Meraklanma çabuk atlatır!
O kadar hassas değildir Boris.
Ne mutlu bize, ne mutlu tüm Rus halkına ki,

Daha dünkü kölenin, Tatar Malyuta’nın,[2]

Şu cellat Malyuta’nın damadı,

Kendi de cellat ruhu taşıyan bir adam

Monomah’ın[3] tahtına konacak...

VOROTİNSKİ

Doğru, asil bir aileden gelmiyor,

Soy açısından ondan üstünüz.

ŞUYSKİ

Orası öyle tabii...

VOROTİNSKİ

Ne olsa Şuyski ve Vorotinski’yiz...

Biz doğuştan prensiz.

ŞUYSKİ

Hem doğuştan, hem de Ryurik[4] kanından.

VOROTİNSKİ

Baksana Prens, madem öyle

Fyodor’un tahtında bizim de hakkımız var.

ŞUYSKİ

Godunov’dan çok daha fazla.

VOROTİNSKİ

Gerçekten de öyle!

ŞUYSKİ

Tabi ya!

Boris kurnazlığı bırakmazsa,

Ondan yüz çevirmesi için

Halkı ayaklandırmak işten bile değil.

Bizde prensin sürüsüne bereket,

Halk kimi isterse onu Çar seçer.

VOROTİNSKİ

Varyag[5] soyundan gelenler az değil aramızda,

Ama Godunov'la aşık atmak kolay değil.

Üstelik halk artık bizi eski komutanların

Çocukları olarak görmeye alıştı.

Beyliklerimizi kaybedeli çok oldu.

Uzun süre önce olduk Çar uşağı.

Boris'se korku, sevgi ve zaferle,

Kamaştırmış halkın gözünü.

ŞUYSKİ

(Pencereden dışarı bakarak.)

Cesur adam işte; oysa biz... Neyse, yeter.

Bak, halk dağılmış dönüyor,

Çabuk gidelim de kararı öğrenelim.

Kızıl Meydan

(Halk.)

BİRİNCİ ADAM

İnsafsız! Kovmuş yanından
Patriği, boyarları, rahipleri.
Boş yere kapanmışlar önünde yere;
Galiba korkutuyor tahtın ışıltısı.

İKİNCİ ADAM

Tanrım! Ya bizi kim idare edecek o zaman?
Vay başımıza gelen!

ÜÇÜNCÜ ADAM

İşte başkâtip de göründü.
Bize Duma’nın kararını bildirmeye geliyor.

HALK

Susun, susun
Duma’nın başkâtibi konuşuyor;
Şiişt! Dinleyin!

ŞÇELKALOV

(Kırmızı verandadan.)

Ey ahali,
Meclis son defa denemeye karar verdi,
Ricanın gücünü, kederli naibenin ruhunda.
Yarın sabah yüce Patrik,

Kremlin’de töreni bitirdikten sonra,
Önde azizlerin tasvirleri, Vladimir ve Don ikonaları,
Seçilmiş asiller, boyarlar, kentin ileri gelenleri
Ve Moskova’nın tüm Ortodoks ahalisi,
Hep beraber çıkıp yola,
Yine yakaracağız çariçeye,
Acıyıp da öksüz Moskova’ya,
Kutsasın Boris’in tahta çıkışını diye.
Tanrı yardımcımız olsun.
Şimdi dağılın evlerinize ve dua edin.
Ortodoksların samimi duaları göklere yükselsin.

(Halk dağılır.)

Novodeviçi Manastırı. Deviçi Meydanı

(Halk.)

BİRİNCİ ADAM

Şimdi girdiler çariçenin hücresine,

Boris, Patrik, boyarlar...

Hepsi içeride.

İKİNCİ ADAM

Bir haber var mı?

ÜÇÜNCÜ ADAM

İnat ediyor; ama ümit var.

BİR KADIN

(Kucağında çocuğu vardır.)

Ee-ee-e, ağlama, bak öcü geliyor,

Öcüye veririm seni! Ağlama!

BİRİNCİ ADAM

Çitin öte yanına geçsek mi?

İKİNCİ ADAM

Olmaz. Nereye geçiyorsun?

Alan bile sıkış tıkış.

Kimbilir nasıl öteki taraf?

Kolay mı? Tüm Moskova buraya akın etmiş.

Baksana duvarların üstü, çatılar,

Çan kulesi, kilise kubbeleri,

Hatta istavrozları bile insanla dolmuş.

BİRİNCİ ADAM

Pek de güzel olmuş!

İKİNCİ ADAM

Bu gürültü de ne?

ÜÇÜNCÜ ADAM

Dinleyin! Bu gürültü ne?

Halk bağırıp çağırıyor.

Diz çöküp dalgalar gibi yerlere kapanıyorlar.

İşte bir sıra, işte bir sıra daha... Haydi kardeş,

Sıra bize geldi bile; çabuk diz çök!

HALK

(Herkes diz çöker. Feryatlar ağlamalar.)

Acı bize babamız! Başımıza geç!

Babamız ol, Çar'ımız ol!

BİRİNCİ ADAM

(Alçak sesle.)

Ne diye ağlıyoruz?

İKİNCİ ADAM

Nereden bilelim? Orasını boyarlar bilir,

Bizim işimiz değil bu...

BİR KADIN

(Kucağında çocuğu olan.)

Sustu velet iyi mi?

Tam ağlamak gerekirken!

Seni ağlatmasını bilirim ben;

Bak öcü geliyor! Ağlasana şımarık!

(Çocuk ağlamaya başlar.)

Ha şöyle.

BİRİNCİ ADAM

Herkes ağlıyor birader,

Haydi biz de ağlayalım.

İKİNCİ ADAM

Kendimi zorluyorum kardeşim,

Ama ağlayamıyorum.

BİRİNCİ ADAM

Ben de öyle. Soğan falan yok mu?

Gözlerimize süreydik.

İKİNCİ ADAM

Hayır yok. Ama ben tükürük sürdüm.

Orada neler oluyor acaba?

BİRİNCİ ADAM

Hiçbir şey anlaşılmıyor ki.

HALK

Taç onundur! Çar odur! Kabul etti!

Çar'ımız Boris! Yaşasın Boris!

Kremlin Sarayı

(Boris, Patrik, Boyarlar.)

BORİS

Ey yüce Patrik, ey boyarlar;
Yüreğim apaçık karşınızda:
Büyük bir korkuyla, itaatkârca
Kabul ediyorum saltanatı.
Öylesine ağır ki yüklendiğim görev!
Kudretli İvan'ların yerine geçiyor
Ve bir melek kadar masum
Çar Fyodor'un tahtına çıkıyorum.
Ey yüce azizler! Ey ulu Tanrım!
Göklerdeki katından sadık
Kullarının gözyaşlarına bak.
Bu kadar kutsal bir makama
Yükseltmek lütfunda bulunduğun
Sevgili kuluna yardım et.
Ki ben de şanla yöneteyim halkımı,
Senin gibi lütufkâr ve adil olayım.
Sizin de yardımınızı bekliyorum ey boyarlar,
Halk iradesiyle seçilmeden önce,
Birlikte nasıl hizmet ettiysek Çar'a,
Şimdi de öyle hizmet edin bana.

BOYARLAR

Biz ettiğimiz yemini bozmayız.

BORİS

Şimdi gidip müteveffa Rus hükümdarlarının

Mezarlarını ziyaret edelim.

Sonra halkı ziyafete davet edelim.

En soylusundan, bir kör dilenciye kadar

Herkesi çağıralım.

Özgürce gelsin dileyen,

Herkesi hoş karşılayalım.

(Boris, arkasından da boyarlar çıkarlar.)

VOROTİNSKİ

(Şuyski'yi durdurarak.)

Dediğin çıktı işte.

ŞUYSKİ

Neymiş benim dediğim?

VOROTİNSKİ

Hani geçenlerde burada konuşmuştuk,

Hatırlamıyor musun?

ŞUYSKİ

Hayır, hiçbir şey hatırlamıyorum.

VOROTİNSKİ

Halk Deviçi'ye gidince demiştin ya...

ŞUYSKİ

Şimdi hatırlamanın zamanı değil.

Sana da unutmayı tavsiye ederim.

Ben zaten seni sınamak için

Söylemiştim onları.

Bak, halk alkışlıyor Çar'ı.

Yokluğum dikkatleri çekebilir.

Ben arkalarından gidiyorum.

VOROTİNSKİ

Seni kurnaz mabeyinci!

Gece. Çudov Manastırı'nda Bir Hücre

(Peder Pimen, Grigori. Grigori uyumaktadır.)

PİMEN

(Önünde kandil, yazı yazmaktadır.)

Bu olayı da yazdıktan sonra
Tarihim sona erecek,
Böylece Tanrı tarafından bana,
Bu günahkâr adama verilen görev de
Yerine getirilmiş olacak.
Tanrı'nın bana yıllar boyunca
Olayları göstermesinde
Ve yazıcılık sanatını öğretmesinde
Bir hikmet varmış demek ki.
Elbet bir gün ileride, çalışkan bir rahip
Benim bu isimsiz, hamarat eserimi bulacak,
Tıpkı benim gibi yakıp kandilini,
Silkecek asırların tozunu cildin üzerinden,
Aktaracak gelecek Ortodoks nesillere,
Anayurtlarının geçmiş kaderini;
Ve büyük çarlarının işlerini, iyiliklerini,
Çektikleri zorlukları saygıyla ansınlar diye,
Günahları için kurtarıcılarına yalvarsınlar diye
Suretini çıkaracak gerçeğin sözlerinin.

Bu ihtiyarlık günlerimde ben

Tekrar yaşıyorum geçen zamanları;

Bir bir gözümün önünden geçip gidiyor olup biten.

Peki çok mu oldu

Onca olayla dolu olan bu zaman,

Bir okyanus dalgası gibi geçeli?

Şimdi sessiz ve ıssız her yan.

Hafızamda kalmadı pek kimse.

Pek az söz ulaşabiliyor kulağıma.

Geri kalan her şey,

Çekip gitti dönmemecesine!..

Gün ağarıyor. Kandilim sönmek üzere.

Bir olay, son bir olay daha yazmalıyım.

(Yeniden yazmaya başlar.)

GRİGORİ

(Uyanır.)

Yine aynı rüya. İnanamıyorum,

Üçüncü kez aynı rüyayı görüyorum.

Ne lanet bir rüyaymış.

İhtiyar hâlâ kandilin ışığında yazıyor.

Bütün gece durmadan yazmış demek.

Onun bu sakin hali hoşuna gidiyor.

Bütün ruhuyla geçmiş zamanın derinliklerine dalmış,

Durmaksızın tarihi yazıyor.

Hep bilmek istemişimdir neler yazdığını.

Tatarların karanlık egemenliğini mi?

İvan'ın acımasız idamlarını mı?

Novgorod Meclisinin

Gürültülü toplantılarını mı?

Ülkenin zaferlerini mi?

Bunu anlamak çok zor.

Ne açık alnından, ne de bakışlarından

Düşüncelerini okumak imkânsız.

O sakin ve heybetli duruşu hiç değişmiyor.

Tıpkı saçlarını mahkemelerde

Ağartmış bir kâtip gibi; iyiye kötüye,

Haklıya, haksıza acıma duymadan,

Öfke duymadan sakin sessiz bakıyor.

PİMEN

Uyandın mı kardeş?

GRİGORİ

Beni takdis et aziz peder.

PİMEN

Seni yalnız bugün değil, her zaman,

Ebediyen Tanrı takdis etsin.

GRİGORİ

Demek hiç uyumadın ve durmadan yazdın,
Benimse huzurum kaçtı şeytani bir rüyayla,
Uykumu altüst etti bir düşman.
Rüyamda dik bir merdiven gördüm,
Beni bir kulenin tepesine götüren,
Oradan Moskova'ya baktım;
Meydanda karınca gibi kaynaşan
Kalabalık beni gösteriyordu, gülerek.
Utandım, korktum ve
Tam kuleden baş aşağı düşerken uyandım.
Aynı rüyayı üç kere gördüm.
Şaşırtıcı değil mi?

PİMEN

Senin genç kanın kaynıyor.
Oruç tut, dua et, nefsine hakim olmaya çalış.
O zaman rahat uyku uyur,
Hafif rüyalar görürsün.
Ben bile bu yaşımda, yatmadan önce
Uzun uzun dua etmezsem
Sakin ve günahsız olmuyor benim uykum da.
Bazen gürültülü ziyafetler,
Bazen de savaş alanlarını,
Oradaki çarpışmaları ya da

Çılgın eğlencelerini görüyorum

Gençlik zamanlarımın!

GRİGORİ

Sen geçliğini çok eğlenceli geçirdin.

Kazan'ın kulelerinin önünde dövüştün.

Şuyski'yle birlikte

Litvanya ordularını püskürttün.

İvan'ın sarayının şaşaalı yaşantısını gördün.

Ne mutlu sana.

Bense zavallı bir çömez olarak,

Delikanlılık çağımdan bu yana,

Manastırların hücreleri arasında

Dolanıp duruyorum.

Ben de savaşlara gidemez miydim?

Çar sofralarında bulunamaz mıydım?

Ben de senin gibi dünyadan,

Onun her kaygısından uzak,

Her şeyden el etek çekmiş olarak

Rahip unvanını alıp,

Issız bir manastıra çekilebilirdim.

PİMEN

Hayıflanma kardeşim,

Bu günahkâr dünyayı çabuk terk ettiğine

Tanrı senin kör nefsini erken susturdu.
Şan, şöhret, şatafat, kadınların aldatıcı sevgisi
Uzaktan gözünü kamaştırır insanın, inan bana.
Ben çok hazlar tattım
Bu gereğinden uzun hayatımda,
Ama gerçek bahtiyarlığa ancak,
Tanrı beni manastıra gönderince ulaştım.
Düşün bakalım evladım;
Büyük çarlardan daha üstün kim vardır dünyada?
Sadece Tanrı değil mi?
Kim onlara karşı gelmeye cesaret edebilir?
Hiç kimse, değil mi?
Sıklıkla onlara da ağır gelir,
Başlarındaki altın taç
Ve değişiverirler onu papaz takkesiyle.
Çar İoan ancak dini işlerle bulurdu huzuru;
O zamanlar bir manastır gibiydi
Gururlu gözdeleriyle dolu olan sarayı.
Saray erkânı, kaba saba
Keçeden elbiseler giyerek
Papaz gibi gezerdi.
Çar Korkunç İvan'sa
Bir mütevazi rahipti sanki.

Bunu bizzat gördüm, işte bu hücrede,
(Çilekeş Kiril, Tanrı'nın değerli kulu,
Burada yaşardı.
O zamanlar ben de
İkna olmuştum dünyanın faniliğine.)
O Korkunç İvan'ı burada
Gaddar cezalarından bıkmış,
Kötü düşüncelerinden yorulmuş,
Tasalı, üzgün, sessiz sessiz
Aramızda otururken gördüm.
Biz onun karşısında öyle
Kımıldamadan dururduk. Bir gün,
Başrahibe ve diğer kardeşlere dönerek
Ağır ağır konuşmaya başladı:
“Ey rahiplerim, bir gün gelecek
Burada, bir kurtuluş isteği ile
Yanıp tutuşarak karşınıza çıkacağım.
Sen Nikodim, sen Sergi ve sen Kiril,
Hepiniz benim bu candan dileğime kulak verin.
Biliyorsunuz ki, bir gün buraya gelerek
Pişman olmuş, cehennemlik bir cani gibi
Senin ayaklarına kapanıp
Yüksek rahiplik mertebesine ulaşacağım.”

O kudretli hükümdar söyledi bütün bunları
Ve ağır ağır, tatlı tatlı konuşurken,
Bir yandan da ağlıyordu.
Biz de Tanrı onun çok azap çekmiş,
Fırtınalı ruhunu huzura, sevgiye kavuştursun diye
Gözyaşı döküyorduk.
Ya oğlu Fyodor’a ne demeli?
Daha tahttayken bile
Huzurlu manastır hayatını özlemiş,
Bir manastır hücresine çevirmişti
Saraydaki dairesini.
Zafere, refaha kavuşmuştur
Onun zamanında Rusya,
Bir mucize de oldu inanılmaz:
Tam ölüm döşeğindeyken;
Nurlu bir varlık belirdi.
Yatağının karşısında yalnız ona görünen,
Onunla konuşmaya başladı Çar Fyodor
Kendisine büyük patrik diye hitap ederek.
Odadakiler korkuya kapıldı,
Gökten bir hayal indiğini anlayıp...
O zaman Patrik sarayda değildi.
Her yanı kutsal kokular içinde buldu.

Ve güneş gibi parlıyordu Çar'ın yüzü.

Ne yazık ki göremeyeceğiz artık

Onun gibi bir Çar.

Ah bu ne korkunç, ne duyulmamış bir acıdır!

Tanrı'nın gazabını üstümüze çektik,

Günah işledik:

Çar katilini kendimize hükümdar yaptık.

GRİGORİ

Uzun zamandır aziz peder,

Çareviç Dimitri'nin ölümünü

Sormak istiyordum sana,

Diyorlar ki Ugliç'teymişsin o zaman.

PİMEN

Ah hatırlıyorum!

Tanrı bana bu kötü olayı,

Bu kanlı günahı göstermişti.

Dini görevle gönderilmiştim o uzak Ugliç'e.

Vardığımda geceydi.

Ertesi gün öğle duasında

Hep birden acı acı çalmaya başladı

Tüm kiliselerin çanları

Çığlıklar, gürültüler yükseldi her yandan.

Halk çariçenin sarayına doğru koştu.

Ben de arkalarından.

Tüm şehir oradaydı neredeyse.

Öldürülen veliahdın yere yatırıldığını,

Ana çariçenin de kendini kaybetmiş halde

Üzerine kapandığını,

Sütannesinin acı çığlıklarla ağladığını gördüm.

Hiddetinden kendini kaybetmiş halk,

Sürükleye sürükleye cinayet yerine getirdi

O dinsiz dadıyı.

Ansızın çıkıverdi ortaya hain Bityagovski,

Beti benzi garezinden sararmış.

“İşte, işte cani!”diye bağırdı herkes

Ve bir anda işini bitirdiler oracıkta.

Sonra kaçan diğerlerinin peşine düşüp,

Saklanan üç caniyi yakaladılar;

Ve yavrucağın henüz ılık cesedinin başına getirdiler.

Tam o sırada bir mucize oldu;

Kımıldadı birden ölü.

“İtiraf edin!” diye gürledi halk;

Korkuyla anlattı her şeyi caniler,

Ve Boris’in adını verdiler.

GRİGORİ

Kaç yaşındaydı Çareviç,

Öldürüldüğü zaman?

PİMEN

Yedi yaşındaydı.

(O zamandan bu yana on... yok daha fazla:

Neredeyse on iki yıl);

Yaşasa seninle akran olacak

Ve ülkeyi idare edecekti.

Ama Tanrı başka türlü yazmış.

İşte bu kederli konuyla bitiriyorum tarihimi.

O zamandan beri pek az ilgilendim

Dünyevi işlerle. Grigori kardeş,

Sen aklını bilgiyle aydınlattın,

Ben de eserimi sana bırakıyorum.

İbadetten artan zamanlarında,

Bilgiçlik taslamadan, hayatta

Gördüğün her şeyi olduğu gibi yaz.

Savaşları, barışları, hükümdarların idaresini,

Azizlerin mucizelerini,

Kehanetleri, göksel işaretleri,

Hepsini, hepsini yaz.

Artık kandilimi söndürüp

Dinlenme zamanı geldi...

İşte sabah töreni için çanlar çalıyor.

Tanrım! Kullarını takdis et.

Bastonumu ver Grigori.

(Çıkar.)

GRİGORİ

Boris, Boris!

Herkes karşında tir tir titriyor!

Hiç kimse cesaret edemiyor,

O bahtsız yavrunun kaderini

Sana hatırlatmaya.

Ama şu anda, bu karanlık hücrede

Bir keşiş sana karşı korkunç

İthamlar kaleme alıyor.

Ama kaçamayacaksın dünyevi adaletten,

Tıpkı Tanrı'nın adaletinden

Kaçamayacağın gibi.

Çudov Manastırı

Duvarın Önü[6]

(Grigori, Kötü Keşiş.)

GRİGORİ

Ne çok keder, ne çok sıkıntı dolu
Şu zavallı hayatımız!
Günler gelip geçiyor ama
Görülen, işitilen hep aynı:
Yalnız kara cübbeler görür,
Yalnız çan sesleri işitirsin.
Gündüzleri esneye esneye dolanır durur,
Yapacak bir şey kalmayınca da yatarsın;
Keşiş'in uzun geceleri,
Gün ağarana dek göz kırpmadan geçer.
Uykuya dalacak olsan ruhun kâbuslarla bunalır.
Çan ya da sopa sesiyle uyanmaya bile sevinir insan.
Yok, katlanamayacağım! Gücüm kalmadı artık.
Şu duvardan atlar, kaçar giderim.
Dünya büyük: Dört bucağı bana yol olur.
Ardımdan adımı anan olmaz.

KÖTÜ KEŞİŞ

Doğru, sizin gibi ateşli, genç keşişler
Gerçekten acınacak bir hayat sürüyor.

GRİGORİ

Ah bir Tatar Hanı memleketi istila etse!

Ah Litvanya bize savaş açsa!

Hemen sarılıp kılıca, giderdim onlara karşı savaşa.

Ya da dirilip mezarından çıksa Çareviç ve haykırsa bize:

“Çocuklarım, sadık kullarım neredesiniz?

Boris’i, benim katilimi kovun,

Yakalayın düşmanımı, bana getirin!..” diye.

KÖTÜ KEŞİŞ

Yeter! Boş lafları bırak. Diriltemeyiz ölüleri.

Veliahdın kaderi başkaymış besbelli.

Sen onu bırak da beni dinle:

Bir iş yapacaksa yapmalı insan...

GRİGORİ

Ne demek o?

KÖTÜ KEŞİŞ

Senin gibi genç olsaydım,

Sakalımı şu aklar kaplamasaydı...

Anlıyor musun?

GRİGORİ

Hayır, hiçbir şey anlamıyorum.

KÖTÜ KEŞİŞ

Dinle: Bizim halk aptaldır, kolay kanar,

Pek düşkündür yenilik ve mucizeye.

Boyarlarsa unutmuyor elbet,

Godunov'un onlardan üstün olmadığını.

Halk da seviyor Varyag soyundan olanları.

Sen veliahdın akranısın...

Yeterince kurnaz ve dayanıklıysan...

Anlıyor musun?

(Kısa bir sessizlik.)

GRİGORİ

Anlıyorum.

KÖTÜ KEŞİŞ

Peki, ne diyorsun?

GRİGORİ

Kararımı verdim. Ben Dimitri'yim.

Ben Çareviç'im.

KÖTÜ KEŞİŞ

Ver elini şimdi, sen bir gün

Mutlaka çar olacaksın.

GRİGORİ

Nerede o? Neredesin ey keşiş Leonid?[7]

Yapayalnız kaldım, her şey de sessizlik içinde.

Soğuk bir nefes vuruyor yüzüme

Bir üşüme geliyor başıma...

Bu ne? Bunun anlamı ne?

Benim ya da Moskova’nın üzerine

Bir bela mı gelecek yoksa?

Ey sinsi Boris, lanet olsun sana!

Çareviç’in kanlı gövdesi

Benimle birlikte o aydınlık evine girecek.

Lanet olsun sana! Günahkâr başını ne pişmanlık,

Ne de Monomah’ın tacıyla kurtarabilirsin.

Patrik Sarayı

(Patrik, Çudov Manastırı’nın Başrahibi.)

PATRİK

Papazlardan biri mi kaçmış peder?

BAŞRAHİP

Evet, Patrik hazretleri.

Kaçalı tam üç gün oluyor.

PATRİK

Demek kaçmış melun.

Hangi sülaledendi?

BAŞRAHİP

Otrepyev sülalesinden.

Galiçli Boyar çocuklarından.

Daha genç yaşında bir manastıra girmiş,

Suzdal’da Yefimevski Manastırı’nda bulunmuş,

Sonra oradan da ayrılarak

Birçok manastır dolaşmış.

En sonunda bizim

Çudov Manastırı’na geldi.

Ben onu genç ve toy görünce,

Yumuşak, uysal tabiatlı

Peder Pimen’in yanına verdim.

Çok okumuş bir gençti.

Tarihlerimizi okuyor, dini ağıtlar yazıyordu.

Fakat Tanrı vergisi değildi bu yetenekleri...

PATRİK

Ah bu okumuşlar neler uyduruyorlar!

Moskova'da Çar olacakmış güya!

Şeytan kanına girmiş bir kere.

Yine de bunu Çar'a bildirmeye gerek yok.

Boş yere neden kaygılandıralım

Hükümdar babamızı?

Yalnız Kâtip Smirnov'a veya

Yefimyev'e kaçtığını haber vermek yeterli.

Moskova'da Çar olacakmış!..

Bu ne sapkın bir düşünce!

Düşmanın yoldaşı bu alçağı yakalayıp

Ölünceye kadar Solovetski'ye sürmeli.

Buna sapıklıktan başka ne denir?

BAŞRAHİP

Haklısınız Patrik hazretleri,

Düpedüz sapıklık.

Çar'ın Sarayı

(İki sofra hizmetçisi.)

BİRİNCİ HİZMETÇİ

Hükümdar nerede?

İKİNCİ HİZMETÇİ

Bir büyücüyle yatak odasına kapandı.

BİRİNCİ HİZMETÇİ

Öyle ya, en çok falcıların,

Müneccimlerin, büyücülerin

Sohbetinden hoşlanır.

Gelinlik kızlar gibi fala baktırıp duruyor.

Öğrenmek isterdim doğrusu,

Böyle neyi merak ediyor?

İKİNCİ HİZMETÇİ

İşte geliyor. İstersen kendisine sor.

BİRİNCİ HİZMETÇİ

Tanrım, amma da suratsız!

(İkisi de çıkar.)

ÇAR

(Girerken.)

En yüce güce kavuştum,

Altı yıldır sükûnet içinde hüküm sürüyorum,

Ama ruhumda mutluluktan eser yok.

Gençliğimizde de sevgi hasretiyle
Yanıp tutuşan yüreğimiz,
Bir kez susuzluğunu giderdi mi,
Başlamaz mı soğumaya, sıkılmaya, bıkmaya?..
Şimdi ben de aynen öyleyim.
Müneccimler, falcılar, ömrümün uzun olacağını,
Kaygısız bir saltanat süreceğimi
Söyleyip duruyorlar. Ama ne iktidar,
Ne hayat bana keyif veriyor.
Göklerin gazabını, gelecek felaketi
Şimdiden sezebiliyorum.
Bana bu dünyada mutluluk yok.
Halkı bolluk, bereket ve şan içinde yaşatmakla,
Cömertliğimle sevgisini kazanırım sanmıştım.
Ama bütün emeklerim boşaymış:
Halk yaşayan hükümdarı değil,
Sadece ölü olanını severmiş.
Biz kafasızlarsa onların alkışları ya da
Coşkulu feryatlarıyla kendimizden geçeriz bir de!
Tanrı topraklarımıza kıtlığı reva görmüştü,
İnsanlar ağlayıp inliyor, sefalet içinde ölüyordu;
Ben onlara ambarları açtım,
Avuç avuç altın dağıttım, iş buldum.

Onlarsa kudurmuşçasına lanetlediler beni!
Yangınlarda harap olan evlerinin
Yerine yenilerini yaptırdım.
Onlarsa yangın çıkarmakla suçladılar beni!
İşte halkın mahkemesi; kolaysa bul burada sevgiyi.
Ailemin de huzur bulacağını sandım,
Kızımı evlendirip mutlu edecektim;
Bir kasırga gibi alıp götürdü nişanlısını ölüm...
Halkın arasında dolaşan iğrenç dedikoduyla,
Kızımın dul kalmasında da beni,
Bahtsız bir babayı suçladılar!..
Kazara birisi ölünce,
Gizli katili mutlaka ben oluyorum.
Fyodor'u çocuk yaşta öldüren benim,
Kız kardeşim çariçeyi, bir uysal rahibeyi
Zehirleyen yine benmişim!
Ah! Bu dünya dertleri arasında hiç,
Ama hiçbir şey avutamaz bizi.
Belki bir tek vicdan...
Eğer tertemizse vicdan,
Kötülüğü, iftirayı rahatça ezer.
Fakat ufak da olsa bir leke varsa vicdanda,
İşte o zaman felaket!

Ruh tutuşur, yürek zehirle şişer,

Sitemler çekiç darbesi gibi iner kulaklara,

Mide bulanır, baş döner,

Ve gelir gözlerin önüne kan içindeki çocuklar...

Ne iyi olurdu kaçmak ama yer mi var kaçacak?

Korkunç!

Ah perişandır hali, vicdanı temiz olmayanın.

Litvanya Sınırında İçkili Bir Han

(Serseri rahipler Misail ile Varlaam; Grigori Otrepyev, sivil giyimli; hancı kadın.)

HANCI KADIN

Size ne ikram edebilirim sayın ihtiyarlar?

VARLAAM

Tanrı ne verdiyse onu kadın.

Şarap yok mu?

HANCI KADIN

Olmaz olur mu hiç aziz pederlerim!

Hemen getiriyorum.

(Çıkar.)

MİSAİL

Hâlâ surat asıp duracak mısın dostum?

Varmak için can attığın Litvanya sınırına geldik işte.

GRİGORİ

Oraya ayak basmadıkça içim rahat etmez.

VARLAAM

Nedir bu Litvanya aşkı?

Bak biz, Peder Misail ve ben, iki günahkâr,

Manastırdan kaçalı beri

Hiçbir şeye aldırmadan yaşıyoruz.

Bizim için ha Litvanya, ha Rusya fark etmez.

Yeter ki şarap olsun... Hah, işte o da geldi!..

MİSAİL

Tastamam dediğin gibi Varlaam kardeş.

HANCI KADIN

İşte getirdim pederler.

Sağlığınıza için.

MİSAİL

Çok yaşa iyi kadın.

Tanrı senden razı olsun

(İçerler. Varlaam Kazan'da bir zaman türküsünü söylemeye başlar.)

VARLAAM

(Grigori'ye.)

Sen niye söylemiyorsun?

Haydi sen de söyle...

GRİGORİ

Canım istemiyor.

MİSAİL

Sen bilirsin...

VARLAAM

Aslında cennet de ayyaşlar için

Değil midir Peder Misail?

Haydi bir kadeh de

Hancının sağlığına içelim.

(İçerler.)

Ben içerken yanımda ayık biri olmasını

Hiç sevmem Peder Misail.

Sarhoşluk başka, kibir başka.

Bizim gibi yaşamak istersen

Başımızın üstünde yerin var;

İstemezsen topla bohçanı,

Cehenneme kadar yolun var!

Maskaradan olmaz peder yoldaşı.

GRİGORİ

İç içebildiğince,

Ama tut fikirlerini kafanın içinde;

İşte böyle Peder Varlaam!

Kimi zaman ben de okkalı konuşurum.

VARLAAM

Ya tutmazsam fikirlerimi kafamın içinde?

MİSAİL

Bırak şunun yakasını Varlaam.

VARLAAM

İyi de niye böyle perhizde gibi?

Hem kendi geldi bize yamandı,

Nereden geldiği, kim olduğu belirsiz biri.

Tutmuş bir de büyüklük taslıyor;

Belki bir hapishane kaçkınıdır.

(İçer ve “Genç rahip tıraş olmuş...” türküsünü söylemeye başlar.)

GRİGORİ

(Hancı kadına.)

Bu yol neredeye gider kadın?

HANCI KADIN

Litvanya’ya gider efendim,

Luyov Dağları’na ulaşır.

GRİGORİ

Çok mu uzak bu dağlar?

HANCI KADIN

Değil. Akşama kadar oraya varılabilir,

Tabii sınır nöbetçilerine, bir de

Çar’ın devriyelerine rastlamazsan.

GRİGORİ

Devriye mi? Neden?

HANCI KADIN

Moskova’dan biri mi ne kaçmış,

Gelip geçenleri arama emri varmış.

GRİGORİ

(Kendi kendine.)

Yağmurdan kaçarken doluya tutulduk desene.

VARLAAM

Hey arkadaş!

Amma da yanaştın hancı kadına.

Demek sana votka değil piliç lazımmış.

Aferin kardeş, aferin.

Herkesin âdeti farklı.

Peder Misail ile benim de tek işimiz var:

Şişenin dibine dek içmek,

Bitince de ters çevirip şişenin dibine vurmak.

MİSAİL

Tastamam dediğin gibi Varlaam kardeş...

GRİGORİ

Peki kimi arıyorlarmış?

Kimmiş şu Moskova’dan kaçan?

HANCI KADIN

Hırsız mı, arsız mı Tanrı bilir?

Bildiğimiz tek şey dürüst,

Namuslu adamları bile

Buradan geçirmedikleridir.

Peki, sonunda ne olacak?

Tabii ki hiçbir şey.

Kimseyi yakalayamayacaklar.

Hem anayoldan başka,
Litvanya'ya giden yol mu yok?
İşte şuradan sola sap, koruluktaki patikadan
Çekanski Deresi kıyısındaki kiliseye varırsın.
Oradan ver elini Hlopino Bataklığı,
Sonra da doğruca Zaharyevo'ya geçersin.
Orayı geçtikten sonra bir çocuk bile
Seni Luyov Dağları'na götürebilir.
Bu sınır nöbetçilerinin gelen geçeni sıkıştırıp,
Soymaktan başka bir şey becerdikleri yok.

(Bir gürültü duyulur.)

O da nesi? Hah, yine o melunlar!
Yoklamaya geliyorlar.

GRİGORİ

Kadın! Bu handa gizlenecek bir kuytu yok mu?

HANCI KADIN

Yok evladım. Olsa ben kendim gizlenirdim.
İşleri güçleri her deliği araştırmak.
Biz de onlara hizmet edeceğiz,
Şarap, ekmek ne isterlerse vereceğiz,
Bizim vazifemiz de bu.
Canları çıkasıcalar...

(Nöbetçiler girer.)

NÖBETÇİ

Merhaba kadın!

HANCI KADIN

Hoş geldiniz değerli misafirlerim, buyurun lütfen.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

(Arkadaşına.)

Aman ne hoş, içki âlemine denk geldik.

Yaşadık desene.

(Rahiplere.)

Siz kimsiniz?

VARLAAM

Tanrı için çalışanlardanız efendim.

Köy köy dolaşıp imanlı Hıristiyanlardan

Manastır için yardım toplayan,

Kendi halinde rahipleriz.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

(Grigori'ye.)

Ya sen kimsin?

MİSAİL

O da arkadaşımız.

GRİGORİ

Civardanım. İhtiyarları sınıra kadar getirdim,

Şimdi de evime dönüyorum.

MİSAİL

Demek vazgeçtin.

GRİGORİ

(Alçak sesle.)

Sus şimdi...

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Şarap getir buraya kadın!

İhtiyarlarla çene çalarken ağzımız kurumasın.

İKİNCİ NÖBETÇİ

(Alçak sesle.)

Delikanlı züğürt gibi,

Ondan iş çıkmaz, ama ihtiyarlardan...

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Sus, onun da sırası gelecek tabii.

Ee pederler, işler yolunda mı bakalım?

VARLAAM

Çok kötü evlat, çok kötü!

Şimdiki Hıristiyanlar pek cimri olmuş;

Parayı pek sevdiklerinden,

Herkes kendine saklıyor;

Tanrı'ya bile vermek istemiyorlar.

Bu dinsizlerin başına gelecek

Kimbilir ne felaketler var.

Herkesin işi gücü ticaret, vurgunculuk.

Dünya malından başka bir şey düşünmüyorlar,

Ruhlarının kurtuluşu için

Kılını kıpırdatmıyor kimse.

Günler boyu yürürüz, taban teperiz,

Yalvarırız yakarırız, ama kimi zaman

Üç günde üç metelik bile toplayamayız.

Ne büyük günah! Bir hafta geçer,

İki hafta geçer, dönüp kesemize bakarız,

O kadar az para olur ki manastıra

Eli boş dönmekten utanırız.

Yapacak bir şey yok.

Biz de üzüntüden içer dururuz.

Neresinden baksan durum berbat.

Bunlar hep kıyamet alametleri evladım...

HANCI KADIN

(Ağlar.)

Tanrım kullarının haline acı, kurtar bizi!

BİRİNCİ NÖBETÇİ

(Varlaam konuşurken birinci nöbetçi sürekli Misail'i süzmüştür.)

Çar'ın emri yanında mı Aleksi?

İKİNCİ NÖBETÇİ

Yanımda.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Ver bakalım.

MİSAİL

Sen ne diye deminden beri

Beni süzüp duruyorsun?

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Sus da dinle ihtiyar;

Moskova'dan Grişka Otrepyev adında

Bir kâfir kaçmış.

Kulağına bu herifle ilgili

Bir şeyler çalındı mı?

MİSAİL

Hayır.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Öyle mi? Peki, Çar bu kâfirin

Yakalanıp asılmasını emretti,

Bundan da haberin yok mu?

MİSAİL

Hayır yok.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

(Varlaam'a.)

Sen okuma yazma bilir misin?

VARLAAM

Gençliğimde bilirdim,

Ama sonradan unuttum.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

(Misail'e.)

Ya sen?

MİSAİL

Tanrı bu nimeti bana bağışlamadı.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

İşte Çar'ın seninle ilgili emri böyle.

MİSAİL

Ne ilgisi varmış benimle?

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Bence kaçan şu kâfir,

hırsız, serseri sensin.

MİSAİL

Ben mi? Eh insaf!

Ne dediğinden haberin yok senin.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Kımıldama! Kapatın kapıları.

Şimdi her şeyi anlarız.

HANCI KADIN

Ah melun zalimler!

İhtiyarcığı bile rahat bırakmıyorlar!

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Burada okuması olan var mı?

GRİGORİ

(Öne çıkar.)

Ben varım.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Bak hele! Kimden öğrendin peki?

GRİGORİ

Bizim köyün zangocundan.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

(Emri Grigori'ye verir.)

Yüksek sesle oku bakalım.

GRİGORİ

(Okumaya başlar.)

"Çudov Manastırı'nın hain papaz çömezi,

Otrepyev soyundan Grigori,

Şeytana uyarak dinsizlik yoluna sapmış,

Manastırdaki kardeşlerini ayartıp

Kanunsuz hareketlere, dünya zevklerine

Teşvik etmek alçaklığında bulunmuştur.

Yapılan araştırmalar sonucu,

Bu melun Grişka'nın,

Litvanya sınırına doğru kaçtığı anlaşılmıştır...”

BİRİNCİ NÖBETÇİ

(Misail’e.)

Bu adam senden başkası olamaz.

GRİGORİ

(Devamla.)

“Çar, onun yakalanmasını emretmektedir...”

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Ve asılmasını...

GRİGORİ

Burada asılmasını diye bir şey yazmıyor.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

Yanlış. Her şeyin yazılması gerekmez.

Sen benim dediğim gibi oku:

Yakalanmasını ve asılmasını...

GRİGORİ

“...ve asılmasını emretmiştir.

Bu hırsız Grişka...

(Varlaam’a bakar.)

Elli yaşlarında,

Orta boylu çıplak kafalı,

Kır sakallı, iri göbekli...”

(Hepsi Varlaam’a bakar.)

BİRİNCİ NÖBETÇİ

İşte Grişka bu çocuklar!

Çabuk yakalayın onu!

İnanılır gibi değil,

Bu hiç aklıma gelmezdi doğrusu.

VARLAAM

(Kâğıdı Grigori'nin elinden kapar.)

Durun bakalım alçaklar!

Benim Grişka olduğumu da nereden çıkarıyorsunuz?

Nasıl? Elli yaşlarında, kır sakallı,

İri göbekliymiş!

Yok kardeş, sen daha çok toysun,

Bana oyun edecek kadar olmadın.

Çoktandır okumuyorum, kolay sökemem,

Ama iş asılmaya gelince durum değişir.

O zaman pekâlâ okurum.

(Heceleyerek okumaya başlar.)

"Yaş... yaşı yirmi"

Sen ne diyorsun kardeş

Elliyi nereden çıkardın?

Bak burada yirmi yazıyor.

İKİNCİ NÖBETÇİ

Evet, ben de şimdi hatırladım yirmi olduğunu.

Bize de böyle demişlerdi.

BİRİNCİ NÖBETÇİ

(Grigori’ye.)

Demek sen dalaverecinin birisin ha?

(Varlaam okurken Grigori başını önüne eğmiş, eli koynundadır.)

VARLAAM

(Okumaya devam eder.)

“Kısa boylu, geniş göğüslü,

Bir kolu diğerinden kısa,

Mavi gözlü, saçları kızıla çalar,

Yanağında ve alnında birer siğil var...”

Bu tarif edilen sen değil misin kardeş?

(Grigori ansızın koynundan bıçağını çıkarır, etrafındakiler kaçışırken o da pencereden atlayarak kaçar.)

NÖBETÇİLER

Yakalayın şunu çabuk!

(Hepsi birden oraya buraya koşuşturmaya başlar.)

Moskova. Şuyski’nin Evi

(Şuyski, kalabalık konuklar, akşam yemeği.)

ŞUYSKİ

Daha şarap getirin masaya!

(Ayağa kalkar, ardından herkes kalkar.)

Değerli konuklar, şimdi son kadehimizi içelim.

Duayı oku çocuğum.

ÇOCUK

Ey, her zaman ve her yerde olan

Göklerin Çar’ı,

Kullarının duasına kulak ver.

Bütün Hıristiyanların Çar’ı olarak

Seçtiğin yüce hükümdarımız

İçin sana yalvarıyoruz.

Sarayında, yatağında, yollarda,

Savaş alanlarında onu koru.

Onu düşmanlarına muzaffer kıl,

Şanı bir denizden diğerine dek yayılsın.

Ailesi sağlık, selamet içinde yaşasın.

Soyu tüm dünyayı aydınlatsın.

Biz kullarına karşıysa her zamanki gibi

Lütufkâr, merhametli, sabırlı olsun.

Çar’ımızın sonsuz hikmeti

Üzerimize akan, kurumak bilmeyen bir pınar olsun.

Ey Göklerin Çar'ı,

Çar'ımızın sağlığına kadeh kaldırarak

Sana dua ediyoruz.

ŞUYSKİ

(Kadehini kaldırıp içer.)

Yaşasın yüce hükümdarımız!

Güle güle değerli konuklarım.

Yemeğimi paylaştığınız,

Evime konuk olduğunuz için teşekkür ederim.

Güle güle. İyi geceler hepinize.

(Konuklar çıkarken, Şuyski onları kapıya kadar uğurlar.)

PUŞKİN

Sonunda gittiler.

Kalabalıktan fırsat bulup,

Baş başa konuşabileceğimizi

Hiç sanmıyordum Prens Vasili İvanoviç.

ŞUYSKİ

(Hizmetçilere.)

Ağzınız açık ne bekliyorsunuz orada?

İşiniz gücünüz efendilerinizi dinlemek.

Haydi sofrayı toplayıp defolun buradan.

(Puşkin'e.)

Ne konuşacakmışız Afanasiy Mihayloviç?

PUŞKİN

Bir mucizeden söz edeceğim size.

Bugün yeğenim Gavril Puşkin

Krakov'dan bir haberci gönderdi bana.

ŞUYSKİ

Ee?

PUŞKİN

Çok şaşırtıcı haberler var.

Korkunç İvan'ın oğlu... dur biraz...

(Kapıya gidip etrafı kolaçan eder.)

Hani Boris'in öldürttüğü şu Çareviç...

ŞUYSKİ

Bunun neresi yeni?

PUŞKİN

Dur da dinle biraz: Dimitri yaşıyormuş.

ŞUYSKİ

Bak sen! Gerçekten şaşırtıcı bir haber!

Demek Çareviç yaşıyor! Gerçekten mucize.

Peki hepsi bu mu?

PUŞKİN

Dur da bitireyim.

İster öldüğünü sandığımız Çareviç olsun,

İster onun kılığına girmiş bir ruh,

İster cüretkâr bir düzenbaz,

İsterse de utanmaz düzmecenin biri.

Sonuçta ortada bir Dimitri var.

ŞUYSKİ

Bu imkânsız.

PUŞKİN

Yeğenim Puşkin onu gözleriyle görmüş.

Saraya ilk geldiğinde

Litvanya beylerinin arasına katılarak,

Sarayın gizli dairesine girmiş.

ŞUYSKİ

Peki kimmiş bu adam? Nereden çıkmış?

PUŞKİN

Sadece bir zamanlar

Vişnevetski'nin hizmetçisi olduğu biliniyor.

Bir defasında yatağında ağır hasta yatarken

Günah çıkartmaya gelen rahibe sırrı açmış.

Bunu öğrenen gururlu Leh beyi de

Onun bakımını üstlenmiş,

İyileştikten sonra da tutup

Kral Zygmunt'a götürmüş.

ŞUYSKİ

Peki nasıl biriymiş bu cüretkâr adam?

PUŞKİN

Dediklerine bakılırsa zeki,

Becerikli ve hoş biriymiş.

Moskova'dan kaçanları büyülemiş.

Katolik rahipler de onunla birlik olmuş.

Kral onu el üstünde tutuyormuş.

Ona yardım edeceğine de söz vermiş diyorlar.

ŞUYSKİ

O kadar karmaşık şeyler anlattın ki

İnsanın başını döndürüyor kardeş.

Bu adam kuşkusuz düzmece biri.

Ama tehlikesiz olduğunu söylemek de zor.

Gerçekten çok önemli bir haber!

Halkın arasında yayılırsa,

Büyük bir fırtına koparabilir!

PUŞKİN

Hem öyle bir fırtına ki,

Çar Boris o akıllı başındaki tacı

Yerinde tutmakta çok zorlanacaktır.

Ama hak etti de bunu! Zira bizi,

Tıpkı Çar İvan gibi yönetiyor.

(O karanlığı andığım için bağışla beni.)
Bugün açıktan açığa
Adam öldürüldüğünü söyleyemeyiz,
Halkın gözü önünde, kanla sulanmış kazıklar yok,
Meydanlarda diz çöküp İsa'ya dualar etmiyoruz,
Çar'ın asasıyla karıştırıp harladığı
Odun yığınlarının ortasında insanlar yakılmıyor,
Ama neye yarar tüm bunlar?
Zavallı hayatımız güvende mi sanki?
Her gün zindan, Sibirya sürgünü,
Manastır ya da pranga, boğulmak,
Açlıktan ölmek, hatta asılmak bekliyor bizi.
Nerede en ünlü soylar şimdi?
Nerede Sitski Prensleri, nerede Şestunovlar?
Vatanın umudu olan Romanovlar nerede?
Ya hapisteler, ya da sürgün azabında.
Çok geçmeden bunlar senin de başına gelebilir.
Evimizde tıpkı Litvanya'da olduğu gibi
Dört bir yanımızı hain köleler sarmış durumda!
Bütün ağızlar satın alınmış,
Hükümet tüm hırsızlara rüşvet vermiş,
İspiyoncular bizi ele vermeye hazır bekliyor.
Hayatımız, küçük de olsa

Ceza verdiğimiz herhangi bir uşağın elinde.

Bak şimdi de Yuri Günü'nü[8]

Kaldırmayı düşünüyor Boris.

Kendi topraklarımızda bile hükmümüz geçmeyecek.

Tembel bir adamı kovamayacaksın artık!

İster istemez besleyeceksin.

Bir işçiyi çıkarmaya kalkıştın mı yandın.

Çar İvan zamanında bile

Böyle korkular yaşanmamıştır.

Ya halk daha mı iyi?

Bir dokun bin ah işit.

Eğer bu düzmece,

Eski Yuri Günü'nü halka yeniden vaat ederse,

Gör bak neler oluyor.

ŞUYSKİ

Çok haklısın Puşkin.

Ama zamanı gelinceye kadar

Bütün bunları gizli tutmalıyız.

PUŞKİN

Elbette aramızda kalacak.

Sen akıllı bir adamsın. Her zaman

Seninle konuşmaktan hoşlanmışımdır.

Beni kaygılandıran bir şey oldu mu,

Gelip sana anlatmadan duramam.

Üstelik bugün nefis yemeklerin,

İçkilerin dilimi daha da fazla çözdü...

Hoşça kal prens.

ŞUYSKİ

Güle güle dostum, yine görüşelim.

(Puşkin'i uğurlar.)

Çar'ın Sarayı

(Çareviç Fyodor bir harita çizmektedir; Kseniya, Dadı.)

KSENİYA

(Resmi öper.)

Sevgili nişanlım, güzel prens,

Bana, nişanlına değil de yaban ellerde,

Kara topraklara kavuştun.

Asla avunamam artık.

Ölünceye kadar senin için ağlayacağım.

DADI

Hayır Çar'ımın kızı ağlama!

Genç kızların gözyaşları

Sabah ışıldayan çiye benzer.

Güneş doğunca çiy de buharlaşır.

Senin de bir gün güzel,

Sevimli yeni bir nişanlın olacak.

Yavrum benim, sen de onu sevecek,

Prensini unutacaksın.

KSENİYA

Hayır dadı,

Onun anısına da sadık kalacağım.

(Boris girer.)

BORİS

Nen var Kseniya? Nen var sevgili kızım?

Nişanlı pırıl pırıl bir genç kızken,

Yaslı bir dula döndün!

Ölen nişanlına ağlıyorsun hâlâ.

Kader, babana yardım etmedi yavrum,

Mutsuzluğunun suçlusu benim.

Belki ben çektim üstümüze göklerin gazabını,

Senin mutluluğunu sağlayamadım.

Masum kızım benim, neden acı çekiyorsun?

Ya sen oğlum, sen ne yapıyorsun orada?

Nedir o önündeki?

FYODOR

Çarlığımızın, Moskova topraklarının haritası.

Bir uçtan bir uca kadar.

İşte bak: Burası Moskova,

Burası Novgorod, burası Astrahan.

İşte şurası deniz,

Sonra Perm'in engin ormanları.

Şurası da Sibirya.

BORİS

Ya bu kıvrımlı şerit nedir?

FYODOR

O da Volga Nehri.

BORİS

Ne güzel! İşte eğitimin tatlı meyvesi!

İşte okuryazar olmanın yararları.

Bunları çizerken sınırları,

Şehirleri, nehirleri, her şeyiyle

Bütün çarlığımıza bulutlardan bakıyorsun.

Oku oğlum, oku. Bilim, hızla gelip geçen

Hayatın tecrübelerini

Kısa zamanda kazanmamıza yarar.

Günün birinde, belki de çok yakında,

Şimdi kâğıt üzerine ustaca çizdiğin

Bu toprakları yöneteceksin.

Oku oğlum, böylece devleti daha iyi,

Daha kolay yönetmeyi öğrenirsin.

(Semyon Godunov girer.)

Hah, işte Godunov da raporunu getirdi.

(Kseniya'ya.)

Sen odana çekil yavrum haydi.

Tanrı sana sabır versin.

(Kseniya dadıyla birlikte çıkar.)

Bana neler anlatacaksın bakalım Semyon Nikitiç?

SEMYON GODUNOV

Prens Vasili'nin vekilharcı

Ve Puşkin’in hizmetçisi bu sabah erkenden

Çok önemli bir haber getirdiler.

BORİS

Neymiş?

SEMYON GODUNOV

Puşkin’in hizmetçisi, dün sabaha karşı

Evlerine Krakov’dan bir haberci geldiğini,

Bir saat sonra da herhangi bir mektup götürmeden

Geri döndüğünü söyledi.

BORİS

Hemen haberciyi yakalasınlar.

SEMYON GODUNOV

Arkasından adam gönderildi zaten.

BORİS

Ya Şuyski’nin adamı neler anlattı?

SEMYON GODUNOV

Dün, dostlarına ziyafet vermiş.

Miloslavski’yi, Buturlinler’i, Mihail Saltıkov’u,

Puşkin’i ve birkaç kişiyi daha çağırmış.

Misafirler geç vakitte evden ayrılmışlar.

Yalnız Puşkin kalmış,

Ev sahibiyle uzun uzun konuşmuşlar.

BORİS

Şuyski'ye adam gönderin hemen buraya gelsin.

SEMYON GODUNOV

Çoktan geldi ve dışarıda bekliyor.

BORİS

Çağırın gelsin hemen.

(Godunov çıkar.)

Litvanya'yla görüşmeler yapmak ha!

Bu da ne demek oluyor?

Bıktım zaten o asi Puşkin'in soyundan.

Şuyski'ye de hiç güvenilmez.

Cesur, zeki ama dönek bir adam.

(Şuyski girer.)

Seninle konuşmam gerek Prens.

Ama senin kendiliğinden

Bir iş için geldiğin anlaşılıyor;

Önce seni dinleyelim bakalım.

ŞUYSKİ

Doğru hükümdarım,

size çok önemli bir haber vermeyi görev bilirim.

BORİS

Dinliyorum.

ŞUYSKİ

(Fyodor'u işaret ederek alçak sesle.)

Ama hükümdarım...

BORİS

Şuyski’nin bildiğini,

Çareviç de bilebilir, anlat bakalım.

ŞUYSKİ

Çar’ım, Litvanya’dan bir haber geldi...

BORİS

Puşkin’e dün gece gelen habercinin

Getirdiği haber mi?

ŞUYSKİ

(Kendi kendine.)

Her şeyi de biliyor!

(Yüksek sesle.)

Sizin bu sırrı henüz öğrenmediğinizi

Sanıyordum hükümdarım.

BORİS

Sen anlat Prens,

Haberleri karşılaştırmak istiyorum;

Aksi halde gerçeği öğrenemeyiz.

ŞUYSKİ

Krakov’da düzmece biri ortaya çıkmış,

Kral ve Leh beyleri de onu destekliyormuş;

İşte bütün bildiğim bu.

BORİS

Peki hakkında neler anlatılıyor?

Kimmiş bu düzmece?

ŞUYSKİ

Bu konuda hiçbir şey bilmiyorum.

BORİS

İyi de... bizim için nasıl bir tehlikesi var?

ŞUYSKİ

Kudretinizin büyüklüğünden

Hiç kuşkum yok Çar'ım.

Merhamet, gayret ve cömertliğinizle

Kullarınızın kalplerinde yer edindiniz.

Ama şuursuz kalabalığın aynı zamanda

Dönek olduğunu da unutmamak gerek:

İsyankârdır, boş inançların ardından gider,

Boş umutlara kolayca kanar,

Her telkine uysalca itaat eder.

Gerçekler karşısında sağır, kayıtsızdır.

Ruhu masallarla beslenir.

Utanmazlığa, pervasızlığa da bayılır.

Eğer bu meçhul serseri

Litvanya sınırını aşarsa,

Yeniden canlanmış Dimitri'nin adıyla

Akılsız kalabalığı arkasına alabilir.

BORİS

Dimitri mi? Ne dedin sen, ne dedin?

O çocuk Dimitri mi? Çareviç sen dışarı çık.

ŞUYSKİ

(Kendi kendine.)

Kıpkırmızı kesildi: Fırtına geliyor!..

FYODOR

Hükümdarım, izin verirseniz...

BORİS

Çık dedim oğlum, olmaz.

(Fyodor çıkar.)

Demek Dimitri ha?

ŞUYSKİ

(Kendi kendine.)

Pek de bir şey bilmiyormuş.

BORİS

Beni dinle prens:

Hemen gereken önlemler alınsın;

Litvanya-Rusya sınırı sıkı bir kontrol altına alınmalı.

Öyle ki, bu sınırı tek bir kişi bile geçmemeli.

Polonya'dan bu tarafa

Bir tavşan bile geçmemeli.

Krakov’dan bu tarafa bir

Karga bile uçmamalı.

Haydi git şimdi.

ŞUYSKİ

Baş üstüne.

BORİS

Dur biraz. Bu haber

Biraz garip değil mi sence de?

Hiç ölülerin mezardan kalkarak çarı,

Hem de halkın seçerek tahta oturttuğu,

Yüce patriğin taç giydirdiği bir çarı

Sorguladıklarını duydun mu?

Gülünç değil mi bu? Ha?

Sen neden gülmüyorsun?

ŞUYSKİ

Ben mi hükümdarım?

BORİS

Bak Prens Vasili,

Aklımda kaldığına göre bu çocuk...

Bu çocuk öldüğünde

Oraya incelemeye gönderilmiştin;

Şimdi kutsal istavroz ve Tanrı adına

Elini vicdanına koyup, bana gerçeği söyle:

Ölü çocuğun Dimitri olduğundan eminsin, değil mi?

Sakın yerine başka bir ceset konmuş olmasın?

Söyle haydi.

ŞUYSKİ

Size yemin ederim ki...

BORİS

Hayır Şuyski, yemin etme,

Sadece gerçeği söyle:

O gerçekten Çareviç miydi?

ŞUYSKİ

Evet, oydu.

BORİS

İyi düşün Prens, söz veriyorum

Sana karşı merhametli davranacağım.

Üstünden çok uzun zaman geçmiş olan

Bir yalan için seni boş yere cezalandıracak değilim.

Ama eğer şimdi karşımda kurnazlık edersen,

Oğlumun başı üstüne yemin ederim,

Sana öyle bir ceza veririm ki,

Çar Korkunç İvan bile

Dehşetinden mezarında tir tir titrer.

ŞUYSKİ

Beni ceza değil,

Sizin gözünüzden düşmek korkutur Çar’ım.
Karşınızda yalan söylemeye
Nasıl cesaret edebilirim?
Hem Dimitri’yi tanımayacak kadar kör olmama,
Aldanmama imkân var mı?
Bütün Ugliç halkıyla birlikte,
Üç gün boyunca onun ölüsünü
Görmek için katedrale gittim.
Etrafında halk tarafından parçalanmış
On üç ölü daha vardı.
Sadece Çareviç’in çocuk yüzü,
Sanki uykudaymışçasına ışıklı,
Taze ve sakin duruyordu.
Henüz kapanmamış olan
Derin yarası apaçık görünüyordu,
Ama yüzünün çizgileri hiç değişmemişti.
Hayır hükümdarım,
Bundan hiç kuşkum yok:
Dimitri mezarında uyuyor.

BORİS

(Sakin bir sesle.)

Yeter, git artık.

(Şuyski çıkar.)

Ah, boğuluyorum!..
Biraz nefes alıp kendime gelmeliyim...
Bütün kanımın başıma hücum ettiğini
Ve ağır bir yük gibi beni ezdiğini hissettim...
Neden on üç yıldır hiç arasız,
Rüyalarımda o ölü yavruyu gördüğümü
Şimdi anlıyorum ancak!
Evet, evet, şimdi anlıyorum!
Peki, ama üzerime saldırmaya kalkışan
Bu korkunç düşman kim?
İçi boş bir isim, bir gölgeden ibaret değil mi?
Bir gölge şu kaftanımı
Sırtımdan çekip alabilir mi?
Ya da boş bir ses çocuklarımı
Saltanat haklarından mahrum edebilir mi?
Ah ne akılsızım ben! Korkacak ne var sanki?
Böyle bir hayalet, bir üflemeyle kaybolur gider.
O halde karar verildi:
Asla korkuya kapılmayacağım.
Ama hiçbir şeyi de küçümsemeye gelmez...
Ah Monomah'ın tacı, ne kadar ağırmışsın!

Krakov. Vişnevetski'nin Evi

(Düzmece Dimitri, Katolik Rahip Çernikovski.)

DÜZMECE

Hayır aziz peder,

Hiçbir güçlükle karşılaşmayacağız.

Ben halkımın ruhunu bilirim;

Onun dindarlığı aşırı öfkelerden uzaktır.

Çar’ın örneği onlar için kutsaldır.

Hoşgörüsüyse sonsuzdur.

Sizi temin ederim ki tüm halkım,

Tüm Ortodoks Kilisesi,

İki yıla varmadan Papa’nın kudretini tanıyacaktır.

ÇERNİKOVSKİ

O gün geldiğinde Aziz İgnatius yardımcın olsun.

Ama o güne dek, bu Tanrı vergisi tohumu,

İçinde gizli tut Çareviç.

Şimdilik bunu açıklamak sakıncalı olabilir.

Yeri geldiğinde böyle davranmayı

Ruhani görevlerimiz emreder.

Halk söylediklerini ve yaptıklarını yargılar,

Niyetleriniyse yalnız Tanrı bilir.

DÜZMECE

Âmin. Kim var orada?

(Hizmetçi girer.)

Söyle buyursunlar.

(Bir grup Rus ve Leh girer.)

Dostlar! Yarın Krakov'dan hareket edeceğiz.
Sambor'da, evinde üç gün kalacağım Mnişek.
Asaletiyle ışıldayan konuksever şatonun
Genç ev sahibesiyle ün saldığını biliyorum.
Güzel Marina'yı da orada bulacağımı umuyorum.
Bana kıymak isteyen o sinsi caniye,
O korkunç düşmanımıza karşı,
Kardeş bayrakları açarak yanımda yürüyen
Litvanyalı ve Rus dostlarım,
Ey siz Slav çocukları, pek yakında,
Özlenen nihai çarpışmada,
Kahraman birliklerinizin başına geçeceğim.
Fakat aranızda yeni yüzler görüyorum.

GAVRİL PUŞKİN

Kendilerine kılıç ve görev vermek
Lütfunda bulunmanız için geldiler.

DÜZMECE

Hoş geldiniz dostlarım.
Yaklaşın bana. Yalnız söyle bana Puşkin,
Kim bu yakışıklı delikanlı?

GAVRİL PUŞKİN

Prens Kurbski.

DÜZMECE

Ne ünlü bir isim.

(Kurbski'ye döner.)

Kazan kahramanının akrabalarından mısın?

KURBSKİ

Oğluyum.

DÜZMECE

Baban hâlâ hayatta mı?

KURBSKİ

Hayır öldü.

DÜZMECE

Yiğit adamdı baban! Hem savaşta, hem mecliste!
Uğradığı hakaretlerin öcünü almak için
Eski Olga Şehri önünde,
Bir Litvanya ordusunun başına geçtiği günden
Bu yana adı duyulmaz olmuştu.

KURBSKİ

Babam, ömrünün son yıllarını Volın'da,
Batori'nin bağışladığı malikânede geçirdi.
Orada tek başına sakin bir hayat sürerek
Mutluluğu bilimde aradı.

Ama bu sakin hayat avutamadı onu:

Hayatının sonuna kadar

Gençliğini geçirdiği vatanını andı,

Onun hasretiyle yanıp tutuştu.

DÜZMECE

Bahtsız kumandan! Ne de parlak geçti,

Gürültülü, fırtınalı hayatı!

Ah soylu yiğit, ne kadar mutlu oldum,

Babanın kanının vatanıyla barıştığını görünce.

Babaların hataları hatırlanmamalı;

Hepsi huzur içinde yatmalı.

Yaklaş Kurbski. Ver elini!

Tuhaf değil mi? Kurbski’nin oğlu,

Taht için İvan’ın oğluna yardım ediyor.

Kader de, insanlar da benden yana.

Ya sen kimsin?

LEH

Sobanski, özgür bir Leh asilzadesi.

DÜZMECE

Ne mutlu sana özgürlüğün çocuğu!

Aylığının üçte biri verilsin kendisine, hemen!

Ya diğerleri kim?

Anayurdumuzun kıyafetlerini giymişler.

Onlar bizimkiler demek.

HRUŞÇEV

(Eğilerek selam verir.)

Öyle hükümdarım, öyle babamız.

Bizler Moskova’dan kovulup,

Sana koşan sadık kullarınız.

Uğrunuzda başımızı vermeye hazırız.

Çarlık tahtına giderken

Cesetlerimiz sana basamak olsun.

DÜZMECE

Metin olun günahsız kardeşlerim.

Hele bir Moskova’ya varalım,

Size yaptıklarının hesabını

Boris’ten tek tek soracağım.

Moskova’da durum nasıl?

HRUŞÇEV

Şimdilik sakin, ama halk çoktan

Çareviç’in kurtulduğunu öğrenmiştir.

Her yerde sizin bildirinizi okuyorlar.

Herkes sizi bekliyor. Geçenlerde,

Sizin sağlığınıza kadeh kaldıran iki boyarı

Boris ölüme mahkûm etti.

DÜZMECE

Ah zavallı, cesur boyarlar. Ama kısasa kısas!

Boris de belasını bulacak!

Onun hakkında ne diyorlar peki?

HRUŞÇEV

Kasvetli sarayına çekilmiş,

Korkunç tasalı görünüyormuş.

Yeni yeni idamlar hazırladığı kesin.

Ama hastalık, içini kemiriyor şimdi.

Ayakta duracak hali yok Boris'in.

Galiba o da yolun sonuna geldi.

DÜZMECE

Asil bir düşman olarak Boris'e,

Tez zamanda, kendiliğinden bir ölüm dilerim.

Yoksa o katilin hali perişan olacak.

Acaba yerine kimi geçirmek istiyor?

HRUŞÇEV

Bu konuda ne düşündüğünü

Hiçbir zaman açık etmiyor,

Ama oğlu Fyodor'u geçirmek istediği kesin.

DÜZMECE

Evdeki hesap çarşıya uymaz ama.

(Oradakilerin birine dönerek.)

Sen kimsin bakalım?

KARELA

Bir Kazak. Hür Don ordularının,

Yiğit atamanları, küçük büyük

Bütün Kazaklar adına, Çar'ımızın

Aydınlık gözlerini görmeye,

Onlar adına sizi selamlamaya geldim.

DÜZMECE

Don Kazaklarını bilirim. Hiç şüphem yoktu

Kazak atlarını saflarımda göreceğimden.

Teşekkür ederim Don ordumuza.

Kazakların haksız yere yurtlarından kovulduğunu,

Eziyete uğradığını biliyorum elbet.

Ama Tanrı babamızın tahtına geçmemize

Yardım ederse, sadık ve hür Don Kazakları'nı

Eskisi gibi memnun edeceğiz.

ŞAİR

(Yaklaşıp yerlere kadar eğilerek Grişka'nın eteğinden tutar.)

Yüce Prens, şanlı Çareviç!

DÜZMECE

Bir dileğin mi var?

ŞAİR

(Bir kâğıt uzatır.)

İçten emeklerimin

Şu değersiz mahsulünü

Kabul buyurunuz lütfen.

DÜZMECE

Gözlerime inanamıyorum: Latince mısralar!

Yüz defa kutsasın Tanrı,

Kılıçla sanatın buluşmasını.

Bir defne tacında kardeşçe kucaklaşsın ikisi.

Ben uzak kuzey göğü altında doğdum.

Ama Latin Musaların sesi

Bana hiç yabancı değil.

Parnas çiçeklerini severim.

Şairlerin peygamberliğine inanırım.

Evet, ateşli göğüslerinin

Heyecanla kaynayışı nedensiz değildir.

Dizelerinde kutsanan zaferleri önceden görürler!

Yaklaş dostum. Anı olarak bu armağanı kabul et.

(Ona bir yüzük verir.)

Bir gün kaderin iradesi yerine gelir de

Atalarımın tacını giyersem eğer,

Tatlı sözlerini, coşkun dizelerini

Yeniden dinleyeceğimi umarım.

Musa gloriam coronat, gloriaque Musam[9]

Şimdilik hoşça kalın dostlarım, yarın yine görüşeceğiz.

HEPSİ

Savaşa, haydi savaşa! Yaşasın Dimitri,

Yaşasın Moskova’nın büyük prensi!

Sambor’da Voyvoda Mnişek’in Şatosu[10]

(Marina'nın Odası. Marina, Ruzya, hizmetçiler. Ruzya Marina'yı giydirmektedir.)

MARİNA

(Aynanın karşısında.)

Her şey hazır mı?

Daha çabuk olamaz mısınız?

RUZYA

Müsaade edin.

Hele şu seçme işini bir bitirin.

Hangisini takacaksınız?

İnci gerdanlığınızı mı, zümrüt tacı mı?

MARİNA

Elmas tacımı.

RUZYA

Pek güzel! Hatırlıyor musunuz?

Elmas tacınızı ilk kez,

Saraya gittiğinizde takmıştınız.

Baloda güneş gibi parıldadığınızı söylüyorlardı.

Erkekler iç geçiriyor, kadınlar fısıldaşıyormuş...

Sonradan kendini öldüren genç Hotkeviç de

İlk kez o gece görmüştü galiba sizi.

Sizi her gören mutlaka âşık oluyor.

Herkes böyle düşünüyor.

MARİNA

Daha çabuk olamaz mısınız?

RUZYA

Şimdi bitiyor. Biliyor musunuz,

Babanız size çok güveniyor.

Çareviç sizi görmüş,

Bir türlü heyecanını gizleyemiyormuş.

Bir defa aşk okuyla yaralanmış,

Son bir darbeyle elde edebilirsiniz onu.

Size gerçekten tutulmuş hanımım.

Krakov'dan ayrılalı neredeyse bir ay oluyor.

Savaşı da, Moskova tahtını da unuttu.

Burada eğlence, cümbüş içinde konaklıyor.

Ruslarla, Lehler de çileden çıkıyor.

Ah Tanrım! O günü görebilecek miyim?

Dimitri Moskova çariçesini payitahtına

Çağırdığında beni bırakmazsınız değil mi?

MARİNA

Sen benim gerçekten çariçe olacağımı mı sanıyorsun?

RUZYA

Siz değil de kim olacak?

Benim hanımımın güzellikte eşi var mı?

Mnişek'in soyuna kimse erişemez;

Siz zekâ bakımından da her türlü övgüye lâyıksınız.

Bir bakışınızı üzerine çeken,

Gönlünüzdeki sevgiyi elde eden

Kendini bahtiyar sayar.

Yalnız Çareviç'iniz değil,

Bizim kralımız,

Hatta Fransa veliahdı da olsa fark etmez.

Ayrıca bu Çareviç'in kim olduğunu,

Nereden geldiğini bir tek Tanrı biliyor.

MARİNA

Özbeöz çarın oğlu;

Tüm dünya bunu kabul ediyor.

RUZYA

İyi ama daha geçen kış

Vişnevetski'nin yanında hizmetçiymiş.

MARİNA

O zaman gizleniyordu.

RUZYA

Neyse sözü uzatacak değilim.

Yalnız biliyor musunuz

Halk arasında neler konuşuluyor?

Güya Moskova'dan kaçmış bir papaz çömeziymiş,

Çevresinde de düzenbaz olarak tanınıyormuş.

MARİNA

Ne budalaca sözler!

RUZYA

Ben yalnızca söylüyorum,

Yalnız diğerleri arasından

Onu seçerseniz, şansına bin kere şükretmelidir.

BİR HİZMETÇİ

(Koşarak girer.)

Bütün misafirler geldi.

MARİNA

Görüyor musun yaptığın işleri?

Sana kalsa sabaha kadar gevezelik edip duracaksın.

Hâlâ beni giydirmedin.

RUZYA

Şimdi her şey hazır olur.

(Hizmetçiler sağa sola koşuşur.)

MARİNA

Bütün gerçeği öğrenmeliyim.

Voyvoda Mnişek'in Şatosu

(Aydınlatılmış odalar, müzik. Vişnevetski, Mnişek.)

MNİŞEK

Bir tek benim Marina'yla konuşuyor,

Tek ilgilendiği Marina.

Bu iş fena halde düğüne gidiyor.

Doğru söyle Vişnevetski, kızımın bir gün

Çariçe olacağını düşündün mü hiç?

VİŞNEVETSKİ

Evet, şaşılacak bir şey.

Peki, hizmetçilerimden birinin

Moskova tahtına çıkacağı

Senin aklına gelir miydi hiç Mnişek?

MNİŞEK

Benim Marina nasıl ama?

Ben onun kulağına sadece "Dikkat et,

Sakın Dimitri'yi kaçırma." diye fısıldadım o kadar.

Şimdi kızımın avcunda.

(Orkestra polka çalar. Dimitri ile Marina ilk çift olarak gelir.)

MARİNA

(Dimitri'ye alçak sesle.)

Tamam, yarın gece on birde,

Söğütlü yolda, çeşmenin yanında.

(Ayrılırlar. İkinci çift girer.)

ERKEK

Şu Dimitri de bu kızda ne buluyor acaba?

KADIN

Anlamayacak ne var; kız çok güzel!

ERKEK

Doğru, mermerden bir su perisi gibi,

Gözleri, dudakları cansız, tek bir gülücük yok yüzünde...

(Yeni bir çift girer.)

KADIN

Yakışıklı sayılmaz ama edası hoş,

Çar soyu da hemen göz çarpıyor.

(Yeni bir çift girer.)

KADIN

Sefere ne zaman çıkılacak?

ERKEK

Çareviç ne zaman emrederse.

Biz hazırız. Ama öyle anlaşılıyor ki

Bayan Mnişek, Dimitri'yle birlikte

Bizi de burada esir alacak.

KADIN

Hoş bir esaret olurdu.

ERKEK

Tabii, ama eğer siz...

(Ayrılırlar, odalar boşalır.)

MNİŞEK

Biz ihtiyarlar artık dans etmiyoruz.

Müzik sesi artık bizi heyecanlandırmıyor,

O zarif elleri ne sıkıyor, ne de öpüyoruz.

Ah eski çapkınlıklarım hâlâ aklımdan çıkmıyor!

Ama şimdi öyle değil, eskisi gibi değil artık:

Ne o kadar cesur şimdiki gençlik,

Ne de o kadar çekici güzellik.

Kabul et dostum, artık her şey daha bir sönük.

Rahat bırakalım onları; haydi dostum gidelim,

Asırlık bir Macar şarabı açtıralım,

Oturup baş başa bir köşecikte,

Bu güzel kokulu, yoğun,

Enfes şarabı indirelim gövdeye.

Hem konuşuruz öteberiden.

Gidelim kardeşim.

VİŞNEVETSKİ

İyi fikir dostum, gidelim.

Gece. Bahçe. Çeşme

(Düzmece Dimitri.)

DÜZMECE

(Girerken.)

İşte çeşme. Buraya gelecek.
Ben hiç de korkak bir adam değilim;
Ölümü tam burnumun ucunda gördüğüm oldu,
Ama gözümü bile kırpmadım karşısında.
Sonsuz esaretle tehdit edildim,
Peşime düştüler ama bir an olsun titremedi yüreğim,
Ve cesaretimle kurtuldum esaretten.
Peki nedir şimdi nefesimi kesen?
Nedir bir türlü yatışmayan bu heyecan?
Arzularımın şiddetinden mi acaba?
Yok, korku bu. Tüm gün bekledim,
Marina'yla gizlice buluşmayı,
Hep ona ne diyeceğimi,
Mağrur zekâsını nasıl avlayacağımı,
Ona Moskova çariçesi demeyi düşündüm;
Ama vakit geldi ve hiçbir şey hatırlamıyorum.
Ezberlediğim sözler, şimdi aklıma gelmiyor.
Aşk aklımı başımdan aldı...
Ama karşıda bir ışık mı var?..

Bir ses mi yoksa?

Hayır, ayın aldatıcı ışığı

Ve rüzgârın hışırtısıymış.

(Marina girer.)

MARİNA

Çareviç!

DÜZMECE

Oymuş!..

Vücudum buz kesti birden bire.

MARİNA

Siz misiniz, Dimitri?

DÜZMECE

Ne büyüleyici, ne tatlı bir ses!

(Ona yaklaşır.)

Sonunda gelebildin demek?

Issız gecenin koynunda,

Yanı başımda gördüğüm sen misin?

Ne ağır geçti can sıkıcı gündüz!

Ne uzun sürdü akşamın alacakaranlığı!

Ve ben bu karanlık gecede ne uzun bekledim seni!

MARİNA

Vakit geçiyor, zamanımsa çok az.

Hem ben buraya bir âşığın

Tatlı sözlerini dinlemeye gelmedim.
Ne gerek var söze,
İnanıyorum beni sevdiğine.
Ama dinle, kaderimi senin fırtınalı,
Kararsız kaderinle birleştirmeye karar verdim.
Yalnız tek isteğim var senden Dimitri:
İçindeki gizli umutları, niyetleri,
Hatta korkuları bile bana açıkça söylemelisin.
Ben çocukça, gözü kapalı bir erkeğin
Hafif isteklerine boyun eğen,
Sessiz bir cariye gibi değil,
Seninle el ele vererek, sana yaraşır bir eş,
Moskova çarının bir yardımcısı olarak
Atılmak istiyorum hayata.

DÜZMECE

Ah bırak da bir saatliğine
Unutayım kaderimi, sıkıntımı, kaygımı!
Sen de unut karşında bir Çareviç olduğunu.
Marina! Bana isteyerek seçtiğin,
Bir bakışınla mutlu olan
Bir sevgili gözüyle bak.
Ah, aşkımın yakarışlarına kulak ver,
Bırak kalbimi dolduran her şeyi anlatayım.

MARİNA

Bunların sırası değil prens.

Bir an önce harekete geçmen gerek.

Yoksa emrindekilerin bağlılıkları azalacak.

Her dakika artıyor tehlike,

Güçlükler, engeller gittikçe çoğalıyor.

Kuşku uyandıracak sözler,

Dedikodular dolaşmaya başladı,

Yeni bir haberi, hemen bir yenisi izliyor.

Godunov'sa önlemlerini alıyor.

DÜZMECE

Godunov'dan bana ne?

Benim tek mutluluğum, senin aşkın

Boris'in elinde mi?

Hayır, hayır. Şu an umurumda değil,

Ne tahtı, ne çarlık kudreti.

Ah, senin aşkın... aşkın olmadan

Neyleyeyim hayatı, şan şöhreti,

Ya da Rus saltanatını?

Issız bir bozkırın ortasında,

Yoksul bir barakada seninle

Baş başa geçireceğim bir hayatı,

Çar'ın tacına, tahtına değişmem.

Senin aşkın...

MARİNA

Utan bu düşüncelerden ve unutma

Yüce, kutsal görevini.

Senin için unvanın,

Hayattaki tüm sevinçlerden,

Tüm zevklerden daha üstün olmalı.

Hiçbir şeyi onunla kıyaslayamazsın.

Şunu hiç aklından çıkarma; ben elimi,

Güzelliğime vurgun bir delikanlıya değil,

Kaderin bağışlamasıyla ölümden kurtulan

Moskova tahtının mirasçısına,

Bir Çareviç'e uzatıyorum iftiharla.

DÜZMECE

Eziyet etme bana güzel Marina.

Beni değil de unvanımı seçtiğini söyleme!

Marina! Sözlerinin kalbimde, ne onulmaz

Bir yara açtığını biliyor musun?

Buna inanamıyorum. Eğer...

Ah, bu ne korkunç şüphe?

Söyle bana, eğer kör talihin iradesiyle

Çar soyundan gelmemiş olsaydım,

Eğer dünyanın çoktandır unuttuğu

İvan’ın oğlu değil de bir başkası olsaydım,
O zaman... O zaman beni sevmeyecek miydin?

MARİNA

Dimitri, sen bir başkası olamazsın;
Ben de bir başkasını sevemem.

DÜZMECE

Ah, yeter artık!
Sevdiğimi, aslında ait olduğu
Ölüyle paylaşmak istemem.
Bu kadar ikiyüzlülük yeter!
Gerçeği olduğu gibi söyleyeceğim sana.
Bilmeni isterim ki, senin Dimitri
Uzun zaman önce öldü, gömüldü
Ve bir daha da dirilmeyecek.
Kim olduğumu öğrenmek ister misin?
İyi dinle şimdi:
Ben manastır hayatından sıkılarak
Kaçan yoksul bir papaz çömeziyim.
Manastırdayken bir plan hazırlamıştım
dünyaya parmak ısırtacak...
Düşündüğümü de yaptım;
Kaçtım bir gün manastırdan;
Sığındım Ukrayna’nın coşkun ruhlu Kazaklarına;

At binmeyi, kılıç kullanmayı öğrendim orada.

Sonra size geldim,

Kendimi Dimitri olarak tanıttım.

Kuş beyinli Polonyalıları kandırdım.

Sen ne dersin buna kibirli Marina?

İtiraflarım hoşuna gitti mi?

Neden susuyorsun?

MARİNA

Vah bana! Vah başıma gelenler!

(Kısa bir sessizlik olur.)

DÜZMECE

(Kendi kendine.)

Sinirlerime hâkim olamamak başıma neler açtı!

Bunca uğraş vererek elde ettiğim bir mutluluğu,

Belki de ebediyen kaybettim.

Ne yaptım ben, ne akılsızlık ettim?

(Yüksek sesle.)

Görüyorum ki prens olmayan birinin

Aşkından bile utanıyorsun.

Artık o meşum kelimeyi söyleyebilirsin.

Kaderim şimdi senin elinde;

Kararını ver, bekliyorum.

(Diz çöker.)

MARİNA

Ayağa kalk, zavallı düzmece.

Gururlu gönlümü tıpkı görgüsüz,

Zayıf bir kıza yapıldığı gibi

Önümde diz çökerek

Yumuşatacağını mı sanıyorsun?

Aldanıyorsun dostum:

Ben nice asil şövalyelerin,

Nice kontların ayaklarıma kapandığını gördüm;

Onların yalvarışlarını bile soğukça reddettim.

Sanıyor musun ki bunu senin gibi

Bir manastır kaçkını için...

DÜZMECE

(Ayağa kalkar.)

Genç düzmeceyi hakir görme.

Belki onda Moskova tahtına yaraşır,

Senin paha biçilmez eline yaraşır,

Meziyetler gizlidir.

MARİNA

Sen ancak darağacına yaraşırsın, küstah!

DÜZMECE

Suçluyum; gurura kapılarak

Tanrı’yı ve çarları aldattım,

Bütün dünyaya yalan söyledim,
Ama sana değil Marina;
Belki idamı hak ettim ama sana karşı dürüsttüm.
Yo, seni aldatmak gelmedi elimden.
Önünde ikiyüzlü davranmaya cesaret edemediğim
Yegâne kutsal varlıksın benim için.
Aşk, hem de kıskanç,
Körü körüne bir aşktır
Bunları bana söyleten.

MARİNA

Övündüğü şeye de bakın şu çılgının!
Kim senden itiraf istedi ki?
Sen adı sanı belirsiz bir serseriyken,
Akla hayale sığmaz bir dalavereyle
İki milleti kandırdın madem,
Hiç olmazsa bu başarına layık olup,
Sonuna dek yürütseydin.
Ve bu büyük, cüretkâr yalanını
Gizli tutmayı becerseydin.
Sen budalalık edip,
Ayıbını meydana vurduktan sonra,
Ben soyumu, genç kızlık onurumu
Unutur da nasıl birleştiririm kaderimi seninkiyle?

Hem de rezilliğini böyle kafasız

Ve basitçe açık etmişken?

Aşk yüzünden boşboğaz olmuş!

Bugüne kadar dostluğuna güvenerek

Babama, sevince kapılarak Kralımıza,

Hatta sadık bir hizmetçisi olduğun

Vişnevetski’ye sırrını açmamansa,

Çok şaşırtıcı doğrusu.

DÜZMECE

Yemin ederim ki kalbimdeki bu sırrı

Söyletebilen tek insan sensin.

Yemin ederim ki hiçbir zaman,

Hiçbir yerde, ne ziyafetlerde

Ne çılgınca kadeh kaldırdığımız masalarda,

Ne senlibenli dost sohbetlerinde,

Ne silah zoruyla,

Ne işkencelerin dayanılmaz acıları içinde,

Bu büyük sırrı ağzımdan kaçıracağım.

MARİNA

Mademki yemin ediyorsun,

Demek inanmam gerekiyor.

Evet inanıyorum sana!

Ama ne üzerine yemin ettiğini

Öğrenebilir miyim?

Cizvitlerin evlat edindiği

Dindar bir çocuk gibi Tanrı adına mı?

Asil bir şövalye gibi

Namusun üzerine mi,

Yoksa bir çar oğlu olduğun için,

Doğrudan doğruya bir

Çar sözüyle mi yemin ediyorsun?

Söyle!

DÜZMECE

(Gururlu.)

Korkunç İvan'ın ruhu beni evlat edindi,

Mezarından kalktı ve bana Dimitri adını verdi.

İşte bu ruh, halkı etrafıma toplayıp ayaklandırdı.

Bu ruh, Boris'i benim elimle

Kurban olmaya mahkûm etti.

Ben Çareviç'im. Gururlu bir Leh kızı karşısında

Kendimi bunca küçülttüğüm için utanıyorum.

Bir daha görüşmemek üzere elveda.

Öyle umuyorum ki kanlı savaş oyunları,

Kaderimin karşıma çıkaracağı büyük davalar,

Aşk acımı dindirecektir.

Ah, bu utanılacak ihtirasın ateşi söndüğünde,

Senden öyle nefret edeceğim ki!
Artık gidiyorum. Rusya'da başımı
Ya bir mezar bekliyor ya da taç.
Ya şerefli bir asker gibi savaşta öleceğim,
Ya da bir cani gibi meydanda vurulacak başım.
Sen benim sevgilim olamazsın,
Kaderimi de paylaşamazsın;
Ama bir gün, belki de pişman olacaksın
Böyle bir şansı teptiğin için.

MARİNA

Ya senin bu küstah yalanını
Herkesin önünde açığa vurursam
Ne olur halin?

DÜZMECE

Senden korkacağımı mı sanıyorsun?
Bir Leh kızına, Rus Çareviç'inden
Daha mı çok inanacaklar?
Şunu bil ki ne kral, ne Papa, ne de soylular bakıyor
Söylediklerimin doğru olup olmadığına.
Dimitri olmuşum, olmamışım, onlara ne?
Ben kargaşa için, savaş için bir bahaneyim.
Onlara da bir bu lazım zaten.
Sana gelince hırçın kız, inan bana,

Seni hemen sustururlar.

Elveda.

MARİNA

Dur Çareviç. Artık çocukça değil,

Erkekçe konuşmaya başladın.

Bu sözlerinden sonra seninle barışabilirim.

Çılgınlığını, taşkınlığını unutuyor,

Karşımda yine Dimitri’yi görüyorum.

İşte şimdi tam sırasıdır.

Uyan artık, vakit kaybetmeden

Ordularını Moskova üzerine sür.

Kremlin’i temizle, Rus tahtına otur;

Sonra da evlenmek için bana bir elçi gönder.

Yalnız Tanrı şahit olsun ki,

Godunov’u devirip, tahta ayak basıncaya kadar,

Senden aşk sözleri duymak istemiyorum.

(Çıkar.)

DÜZMECE

Yok... Benim için Godunov’la çarpışmak,

Ya da bir saray Cizvit’i ile kurnazlık yarışına girmek,

Bir kadınla uğraşmaktan daha kolaydır.

Tanrı cezalarını versin, onlara güç yetmez.

Kadın karıştırır kafanı, kıvrılıp bükülür,

Kayıp gider elinden, tıslar, korkutur ve sokar.

Yılan! Yılan işte! Boşuna titrememişim meğer.

Az kalsın beni mahvedecekti.

Ama artık kararımı verdim:

Yarın ordumla sefere çıkıyorum.

Litvanya Sınırı

(16 Ekim 1604)

(Prens Kurbski, Düzmece Dimitri. İkisi de at üstündedir; ordu sınıra yaklaşmıştır.)

KURBSKİ

(En önde atını koşturur.)

İşte işte orada! Rusya sınırı!

Kutsal Rusya, vatanım! İşte evladın!

Üstümden yabancı ülkelerin tozunu

Tiksinerek silkiyor, yurdumun temiz havasını

Kana kana içime çekiyorum!

Sevgili babacığım, ruhun da, kemiklerin de

Sürgün yerindeki mezarında artık rahat uyusun!

Kazan'ı yıldıran ata yadigârı ünlü kılıcımız,

Moskova çarlarına hizmet eden yaman kılıcımız

İşte yine parıldadı!

Çarpışmanın ziyafetinde,

Müstakbel çarı adına cümbüşünü yapacak yine!

DÜZMECE

(Başını önüne eğmiş, at üzerinde gelir.)

Ne mutlu bir adam!

Temiz ruhu, sevinçle, şerefle coşuyor.

Seni kıskanıyorum yiğidim.

Sürgünde büyüyen Kurbski'nin oğlu,

Babana yapılan hakaretleri unutuyor
Ve hakça çar olan İvan'ın oğlu uğruna kan dökerek,
Onu yurduna götürmeye hazırlanıyorsun.
Böylece bağışlatmış oluyorsun
Müteveffa babanın günahlarını da.
Ruhun sevinç içinde yüzse yeridir...

KURBSKİ

Senin ruhun da neşe dolmuyor mu sanki?
İşte Rusya'mız karşıda,
Hem de baştan başa senin Çareviç.
Orada işte seni seven tüm kalpler,
Moskova'n, Kremlin'in,
Vatanın kucak açmış seni bekliyor.

DÜZMECE

Ama yine Rus kanı dökülecek Kurbski!
Sizler Çar için kılıç çekiyorsunuz,
Bu yüzden içiniz rahat.
Bense sizi, kardeşlerimizin üzerine saldırtıyorum.
Litvanya'yı Rusya'ya karşı ayaklandırdım,
Düşmanımıza güzel Moskova'nın
Kutsal yolunu gösteriyorum.
Ama bunun günahı benim değil,
Senin boynunda Çar katili Boris!

İleri!

KURBSKİ

İleri! Kahrolsun Godunov!

(Atlarını sürerler. Askerler sınırı aşar.)

Çarlık Duması

(Çar, Patrik, Şuyski, Boyarlar.)

ÇAR

Nasıl olur da bir manastır kaçkını,

Askerlerini üstümüze saldırtmaya,

Bize tehdit mektupları yazmaya yeltenir?

Artık bu kadarı yeter. Zamanı gelmiştir

Bu çılgın herife haddini bildirmenin!

Trubetski, Basmanov gidip

Sadık voyvodalarıma yardım edin.

Asiler Çernigov'u kuşatmışlar.

Şehri de, halkı da kurtarın.

BASMANOV

Hükümdarım,

Üç aya varmadan her şey yoluna girecek,

Düzmecenin adı bile duyulmaz olacak.

Tanrı adına yemin ederim ki, onu tuhaf bir hayvan gibi,

Demir kafes içinde Moskova'ya getireceğiz.

(Trubetski ile birlikte çıkarlar.)

ÇAR

İsveç hükümdarı,

Bana bir elçi gönderip ittifak teklif etti,

Ama bizim yabancıların yardımına ihtiyacımız yok.

Hainleri, Lehleri ezecek kadar
Kuvvetimiz olduğu için bu teklifi kabul etmedim.
Şçelkalov! Komutanlara buyruklar gönderilsin,
Atlarına atlayıp, eskiden olduğu gibi,
Herkesi hizmete çağırsınlar.
Manastırdan da gönüllü toplansın.
Eski zamanlarda, vatan tehlikeye düşünce,
Keşişler bile savaşa koşardı.
Ama şimdi onları rahatsız etmek istemeyiz,
Bize dua etsinler yeter.
Çar'ın buyruğu, boyarların kararı bu yöndedir.
Şimdi şu önemli sorunu çözelim:
Biliyorsunuz ki bu küstah düzmece,
Her yanda kötü kötü söylentiler yayıyor,
Gönderdiği mektuplarla her yere kaygı,
Şüphe tohumları saçıyor.
Meydanlarda isyankâr fısıltılar dolaşıyor.
Akıllar için için kaynıyor... Bunları yatıştırmalı.
Ölüm cezasının önünü almak isterdim,
Ama nasıl, neyle? Şimdi bunu çözelim,
İlk önce sen düşünceni söyle aziz peder.

PATRİK

Asil hükümdarımız, ruhuna merhamet,

şefkat, sabır bahşeden ulu Tanrı'ya şükürler olsun.
Sen yüce hükümdarım, aslında içten içe
Bir günahkârı yok etmek istemiyorsun.
Aldanmışların yola gelmesini bekliyorsun sessizce.
Hepsi doğru yola gelecek,
Hakikat güneşi yine sonsuza kadar parlayacak,
Herkesi aydınlatacak.
Dünya işlerine pek hâkim olmayan
Bu sadık din adamın, bugün sana
Fikrini söyleme cüretini gösteriyor.
Şeytana uyan bir papaz bozuntusu,
Tıpkı ayin cübbesini aşırıp giyen bir hırsız gibi,
Çareviç'in adını almış,
Halk arasında kendisini Dimitri diye tanıtabilmiş.
Ama sırtından bu cübbe alınınca
Ne mal olduğu meydana çıkacak,
Kendisi bile bu halinden utanacaktır.
Tanrı da bize şimdiden bunu kanıtlayacak
Bir alâmet vermiş bulunuyor.
Dinle hükümdarım: Bundan altı yıl önce,
Tanrı'nın seni Çar olarak kutsadığı yılda,
Bir akşamüzeri yanıma ihtiyar,
Kendi halinde bir çoban geldi

Ve bana şu mucizeli sırrı açtı:

“Genç yaşımda kör oldum.
O günden ihtiyarlık çağıma kadar,
Gündüzle geceyi ayırt edemiyordum.
Birtakım ilaçlarla, birtakım esrarlı
Okuyup üflemelerle boş yere
Gözlerimi tedaviye çalıştım.
Boş yere büyük manastırlara gidip
Dualar ediyordum,
Kutsal kaynakların şifalı sularını
Kapalı gözlerime sürüyordum.
Bir türlü Tanrı bana şifa vermedi.
Böylece bütün umutlarım kayboldu,
Gitgide karanlığıma alıştım.
Artık rüyalarımda bile,
Eskiden gördüğüm şeyleri göremiyor,
Yalnız sesleri işitiyordum.
Bir gün derin uykuya dalmışken,
Bir çocuk sesi çalındı kulağıma.
Bana şöyle diyordu:
‘Kalk babacığım, Ugliç şehrine git,
Preobrajenye Kilisesi’ndeki mezarım üzerinde dua et.
Tanrı merhametlidir. Ben de sana şefaat ederim...’

Bu çocuk sesine ‘Sen kimsin?’ diye sordum.
‘Ben Çareviç Dimitri’yim.’ karşılığını verdi.
‘Göklerin Çar’ı beni melekleri arasına aldı;
Bana büyük mucizeler gösterme gücünü verdi.
Durma ihtiyar, git oraya...’
Uyandım, olur ya belki Tanrı
Son günlerimde bana şifa vermeyi istemiştir diye
Uzun bir yolculuğu göze alarak Ugliç’e vardım.
Kutsal kiliseye girip ayini dinledim.
İçten yanıp tutuşarak kana kana ağladım,
Öyle tatlı tatlı ağladım ki,
Körlüğüm de gözyaşlarımla birlikte aktı gitti sanki.
Halk kiliseden çıkmaya başlayınca,
Torunuma ‘İvan.’ dedim,
‘Beni Çareviç Dimitri’nin mezarına götür.’
Çocuk beni götürdü.
Orada, mezarın başında sessizce dua ettim.
Sonra gözlerim açıldı.
Karşımda Tanrı’nın dünyasını,
Torunumu, mezarı gördüm.”
İşte hükümdarım,
İhtiyar bana bunları anlattı.

(Genel bir şaşkınlık olur. Patrik konuşurken

Boris birkaç defa mendiliyle yüzündeki terleri siler.)

O zaman Ugliç’e adamlar gönderdim,
Bu işin aslını öğrenmek için.
Döndükleri zaman birçok hastanın,
Çareviç’in mezarı başında şifa bulduğunu anlattılar.
Bana kalırsa bu kutsal kemikleri,
Kremlin’e getirip Arhangelsk’e koymalı.
O zaman halk bu dinsiz caninin yalanını anlar,
Şeytanın kuvveti de ortadan kaybolur gider.

(Kısa bir sessizlik olur.)

ŞUYSKİ

Ulu Tanrı’nın yöntemlerini
Kim bilebilir aziz peder?
Hüküm vermek bana düşmez.
Belki Tanrı bu çocuğun ölüsüne
Mucizeli bir şifa kudreti vermiştir.
Ama halk arasındaki söylentilere
Daha dikkatli, daha soğukkanlı yaklaşmalı.
Bu fırtınalı, bulanık zamanlarda
Böyle büyük bir işe kalkışmak için
Evvela iyice düşünmeliyiz değil mi?
Bunu yaparsak dünya işleri için
Kullanmakla dine saygısızlık ettiğimizi söylemezler mi?

Zaten halkın sağı solu belli değil,

Çılgın gibi bir oraya, bir buraya koşuyor.

Ortalıktaki bunca karmaşa yetmiyormuş gibi,

Bir de böyle önemli, şaşırtıcı bir haberle

Kafalarını karıştırmak doğru olmasa gerek.

Bu papaz bozuntusunun yaydığı,

Yalan yanlış sözlerin önüne geçmek gerekiyor,

Bunu ben de biliyorum.

Ama daha başka, daha basit yolları da var.

Siz bana sadece izin verin hükümdarım,

Ben meydana bizzat çıkar, halka

Bu serserinin iğrenç yalanını açıkça anlatır,

Çılgınca hareketlerin önüne geçebilirim.

ÇAR

Öyle olsun! Patrik hazretleri,

Bugün bana bir uğra lütfen,

Seninle baş başa konuşmaya ihtiyacım var.

(Çıkar, bütün boyarlar da onu izler.)

BİRİNCİ BOYAR

(Alçak sesle bir diğerine.)

Dikkat ettin mi, hükümdarın benzi attı;

Yüzünden de durmaksızın iri iri

Ter damlaları akıyordu?

İKİNCİ BOYAR

Doğrusunu istersen,

Ben cesaret edip de

Başımı kaldıramadım,

Kımıldamak şöyle dursun

Nefes bile alamadım.

BİRİNCİ BOYAR

Aferin Prens Şuyski'ye!

Durumu iyi kurtardı.

Novgorod-Severski Yakınında Bir Ova

(21 Aralık 1604)

(Meydan Savaşı.)

ASKERLER

(Karmakarışık kaçarlar.)

Felaket, felaket! Çareviç!

Lehler! İşte onlar! İşte onlar!

(Yüzbaşı Margeret'le Walter Rosen girerler.)

MARGERET

Nereye, nereye? Allons...[11] geri dönün!

KAÇANLARDAN BİRİ

Çok meraklıysan kendin dön geri lanetli kâfir!

MARGERET

Quoi? Quoi ?[12]

DİĞERİ

Kva! kva! Seni Fransız kurbağa seni,

Rus Çareviç'ine vıraklamak hoşuna gidiyor anlaşılan!

Ama biz Ortodoks'uz.

MARGERET

Qu'est-ce à dire pravoslavni? Sacrés gueux,

maudite canailles! Mordieu, mein Herr, j'enrage:

on dirait que ça n'a pas de bras pour frapper, ça

n'a que des jambes pour foutre le camp.[13]

W. ROSEN

Es ist Schande.[14]

MARGERET

Ventre-saint-gris! Je ne bouge plus d'un pas –puisque le vin est tiré il faut le boire. Qu'en dites-vous, mein Herr?[15]

W. ROSEN

Sie haben Recht.[16]

MARGERET

Tudieu, il y fait chaud! Ce diable de Samozvanetz, comme ils l'appellent, est un bougre qui a du poil au cul. Qu'en pensez vous, mein Herr?[17]

W. ROSEN

Oh, ja![18]

MARGERET

Hé! Voyez donc, voyez donc! L'action s'engage sur les derrières de l'ennemi. Ce doit être le brave Basmanoff qui aurait fait une sortie.[19]

W. ROSEN

Ich glaube das.[20]

(Almanlar girer.)

MARGERET

Ha, ha! Voici nos Allemands. Messieurs!..

Mein Herr, dites leur donc de se rallier et, sacrebleu, chargeons![21]

W. ROSEN

Sehr gut. Halt![22]

(Almanlar sıraya geçer.)

Marsch![23]

(Almanlar yürüyüşe geçer.)

Hilf Gott![24]

(Çarpışma başlar, Ruslar tekrar kaçarlar.)

LEHLER

Zafer! Zafer! Yaşasın Çar Dimitri!

DİMİTRİ

(At üstünde.)

Ateşkes borusu çalınsın! Zaferi kazandık.

Daha fazla Rus kanı akıtmayalım.

Ateşkes!

(Borular çalar, trampetler vurulur.)

Moskova’da Katedral Meydanı

(Halk.)

BİRİNCİ ADAM

Çar kiliseden çabuk çıkar mı dersin?

İKİNCİ ADAM

Öğlen ayini bitti. Şimdi dua başlamıştır.

BİRİNCİ ADAM

Ee? Onu lanetlediler mi?

İKİNCİ ADAM

Ben kilisenin kapısına yakındım.

Papazın “Grişka Otrepyev aforoz edilmiştir!”

Diye bağırdığını duydum.

BİRİNCİ ADAM

İstedikleri kadar lanetlesinler.

Çareviç’in Otrepyev’le ne ilgisi var?

İKİNCİ ADAM

Şimdi de Çareviç’i anmak için ayin yapıyorlar.

BİRİNCİ ADAM

Yaşayan bir adamı ayin ha!

Bu dinsizlerin başına neler gelecek göreceksin.

ÜÇÜNCÜ ADAM

Bir uğultu geliyor.

Sakın Çar olmasın?

DÖRDÜNCÜ ADAM

Hayır, meczup Nikola geliyor.

(Meczup Nikola girer. Demir bir şapka takmış; zincirlere sarınmıştır. Etrafını çocuklar alır.)

ÇOCUKLAR

Nikola, Nikola, demirkafa Nikola... tırr, tırrr...

BİR KOCAKARI

Sizi gidi yaramazlar,

Rahat bırakın mübareği.

Ben günahkâr için

Dua et ne olur Nikola.

NİKOLA

Ver, ver, ver, bir kapik ver.

İHTİYAR KADIN

Al sana bir kapik ama unutma beni.

NİKOLA

(Yere oturur, türkü söyler.)

Ay parıldar,

Kedi ağlar,

Oturma ey meczup,

Kalk Tanrı’ya yalvar.

BİR ÇOCUK

Merhaba Nikola,

Niye şapkanı çıkarmıyorsun?

(Demir şapkasına parmağı ile vurur.)

Öf, amma da çınlıyor!

NİKOLA

Ama benim bir kapiğim var.

ÇOCUK

Yalan! Hele göster bakalım.

(Parayı elinden kapıp kaçar.)

NİKOLA

(Ağlar.)

Kapiğimi çaldılar,

Nikola'yı kırdılar!

HALK

Çar geliyor. Çar geliyor.

(Çar kiliseden çıkar. Bir boyar dilencilere sadaka verir. Arkadan diğer boyarlar gelir.)

NİKOLA

Boris, Boris!

Çocuklar Nikola'yı kırdılar.

ÇAR

Sadaka versinler ona.

Sorun bakalım niçin ağlıyor?

NİKOLA

Nikola’yı rahat bırakmıyor çocuklar...

Emret de kessinler onları,

Senin küçük Çareviç’i kestiğin gibi.

BOYARLAR

Defol git aptal!

Tutun şu aptalı!

ÇAR

Bırakın onu.

Zavallı Nikola, benim için dua et.

(Çıkar.)

NİKOLA

(Arkasından.)

Olmaz, olmaz!

Çar Hirodes[25] için dua edilmez.

Meryem anamız bunu emretmiyor.

Sevsk

(Düzmece Dimitri ve adamları.)

DÜZMECE

Esir nerede?

LEH

Burada efendimiz.

DÜZMECE

Onu bana getirin.

(Rus esir girer.)

Sen kimsin?

ESİR

Rojnov, bir Moskova asilzadesi.

DÜZMECE

Çoktan beri mi hizmettesin?

ESİR

Bir ay kadar var.

DÜZMECE

Utanmıyor musun Rojnov,

Bana karşı kılıç çekmeye?

ESİR

Ne yapalım, elimizde değil ki.

DÜZMECE

Severski çarpışmasında bulundun mu?

ESİR

Hayır, çarpışmadan iki hafta sonra geldim Moskova'dan.

DÜZMECE

Godunov ne yapıyor?

ESİR

Savaşın kaybedilmesi,

Mstislavski'nin yaralanması onu çok sarstı.

Şuyski'yi başkomutanlığa getirdi.

DÜZMECE

Peki, Basmanov'u neden Moskova'ya çağırttı?

ESİR

Çar, gösterdiği yararlıklara karşılık

Ona şerefli bir mevki verdi,

Bir o kadar da altın...

Basmanov Çarlık Duması'nda şimdi.

DÜZMECE

Orduda daha yararlı olurdu ya, neyse.

Moskova'da daha neler olup bitiyor?

ESİR

Tanrı'ya şükür, ortalık sakin.

DÜZMECE

Peki, beni bekliyorlar mı?

ESİR

Tanrı bilir.

Bugünlerde hiç kimse

Senin sözünü bile etmeye cesaret edemiyor.

Edenin dilini, hatta kafasını kesiyorlar.

Her gün bir idam. Hapishaneler tıklım tıklım.

Meydanda üç kişi bir araya gelsin,

Hemen süzülüyor yanlarına bir hafiye.

Hükümdar boş zamanlarında,

Jurnalcileri kendisi sorguya çekiyor.

Durum korkunç, en iyisi susmak.

DÜZMECE

Hah, Boris'in halkının hayatı,

İmrenilecek gibiymiş doğrusu!

Peki ordu nasıl?

ESİR

Nasıl olacak? Giydiriliyor, yediriliyor, içiriliyor.

Herkes halinden memnun.

DÜZMECE

Peki kalabalık mı?

ESİR

Tanrı bilir.

DÜZMECE

Otuz bin var mı?

ESİR

Elli bin kadar olsa gerek.

(Düzmece Dimitri düşünceye dalar, etrafındakiler bakışırlar.)

DÜZMECE

Peki, karargâhınızda benim için neler söyleniyor?

ESİR

İyi bir adam olduğunu söylüyorlar.

Senin için (kızma ama),

“Hırsızın biri, ama mert adam.” diyorlar.

DÜZMECE

(Güler.)

Nasıl biri olduğumu

Yapacaklarımla onlara göstereceğim elbet.

Şuyski’nin gelmesini beklemeyelim,

Dostlarım; şimdiden sizleri kutlarım,

Yarın savaşımız var.

(Çıkar.)

HEPSİ

Yaşasın Dimitri!

LEH

Demek yarın savaş var?

Onlar elli bin, bizse on beş bin bile değiliz.

Çıldırmış bu adam.

BİR BAŞKASI

Saçmalama kardeş, bir Leh,

Tek başına beş yüz Rus’a meydan okuyabilir.

ESİR

Evet, meydan okursun,

Ama iş dövüşe gelince

Tabanları yağlarsın, palavracı seni.

LEH

Eğer elinde kılıcın olsaydı,

Seni bununla hizaya getirirdim.

(Kılıcını gösterir.)

Seni küstah esir!

ESİR

Biz Ruslar kılıç olmadan da,

İşimizi görürüz;

Nah bunu ister misin?

(Yumruğunu gösterir, Leh onu aşağılayarak süzer, bir yana çekilir. Hepsi gülüşür.)

Orman

(Düzmece Dimitri, Puşkin.)

(Uzakta can çekişen bir at görülür.)

DÜZMECE

Zavallı atım,

Bugün son çarpışmada

Ne kadar güçlü koşuyor,

Yaralıyken bile beni sırtında taşıyordu.

Zavallı atım benim!

PUŞKİN

(Kendi kendine.)

Şunun acıdığı şeye bak!

Bütün ordu darmadağın olmuş,

Bu hâlâ atına ağlıyor!

DÜZMECE

Belki yarası yüzünden

Bitkin düşmüştür.

Belki az sonra kendine gelir,

Ayağa kalkar, ne dersin?

PUŞKİN

Hiç sanmam! Can çekişiyor.

DÜZMECE

(Ata yaklaşır.)

Zavallı atım benim!

Senin için ne yapabilirim?

Bari gemini çıkarıp, eyerini alayım da

Rahat ölsün.

(Eyeri alır, birkaç Leh girer.)

Merhaba baylar. Kurbski nerede?

Aranızda onu göremiyorum.

Bugün savaşın en çok kızıştığı yerde,

İleri atılırken gördüm onu;

Düşman kılıçlarının gölgeleri,

Sık başaklar gibi sarmıştı çevresini,

Ama hepsinden yüksekteydi onun kılıcı

Ve tüm sesleri bastırıyordu korkunç narası.

Nerede benim yiğidim?

LEH

Ölüsü savaş alanında yatıyor.

DÜZMECE

Bu yiğit adama her türlü şeref yaraşır.

Huzur içinde yatsın!

Savaşta ne kadar da çok kayıp verdik.

Hain Kazaklar, bizi mahvetti.

Üç dakika bile dayanamadılar

Düşman saldırısına.

Göstereceğim onlara! Sallandıracağım ipte

Her on Kazak'tan birini.

Haydutlar!

PUŞKİN

Kim suçlu, kim suçsuz bilmem,

Ama biz tam bir hezimete uğradık,

Perişan olduk.

DÜZMECE

Savaşı kazanmak üzereydik,

Ben ilk safı eziyordum ki

Almanlar bizi adamakıllı hırpaladı,

Yiğit adamlar doğrusu!

Bu yüzden onları sevdim.

Muhafız alayımı mutlaka onlardan kuracağım.

PUŞKİN

Peki bu gece nerede yatacağız?

DÜZMECE

Nerede olacak, ormanda tabii.

Burada yatamaz mıyız?

Gün ağarınca yola çıkar,

Öğleye doğru Rilsk'e varırız.

Haydi iyi geceler.

(Başının altına eyeri koyarak yatar, uykuya dalar.)

PUŞKİN

İyi uykular Çareviç.

(Diğerlerine alçak sesle.)

Bozguna uğradık,

Güçbela kurtardı yakasını,

Ama saf bir çocuk gibi kaygısız.

Hiç kuşku yok ki, Tanrı’nın gücü onu koruyor.

Bizler de dostlarım,

Cesaretimizi kaybetmeyelim.

Moskova, Çar’ın Sarayı

(Boris, Basmanov.)

ÇAR

Onu yendik ama neye yarar?

Bu zaferi boşuna kazandık.

Dağılan ordusunu yeniden toplamış,

Putivl kalesinden bizi tehdit ediyor.

Bu arada bizim kahramanlar ne yapıyor dersiniz?

Krom’u kuşatmış, bekliyorlar;

Bir avuç Kazak da çürük kale mazgalları arasından

Onlarla alay ediyor.

Ne zafer ama! Hayır, onlardan hoşnut değilim,

Seni onlara komutan olarak göndereceğim;

Ben komutanlarda asaleti değil,

Aklı üstün tutarım.

Varsın kibirleri örselensin.

Bu soylular takımının homurtularına son vermenin

Bu zararlı geleneği yıkmanın zamanı geldi çoktan.

BASMANOV

Ah hükümdarım, bunca kargaşaya,

Bunca soy üstünlüğü kavgalarına yol açan

Asalet saçmalığının ateşe atıldığı gün,

En hayırlı gün olacak!

ÇAR

O gün uzak değil.

Hele bir halk arasındaki şu kargaşayı yatıştıralım...

BASMANOV

Halka bakmayın siz.

Nasıl hoyrat bir binek atı gemi azıya alırsa,

Nasıl bir oğul babasına karşı gelirse,

Halkta da her zaman kargaşaya karşı

Gizli bir meyil vardır.

Sonunda iş yine olacağına varır.

Binici, atının dizginlerini kolayca ele alır,

Baba da oğluna baş eğdirir.

ÇAR

Öyle, ama kimi zaman

Atın da binicisini sırtından attığı,

Oğlun da daima babasının

Her isteğine boyun eğmediği olur.

Ancak uyanık bir sertlikle

Halkın dizginlerini elde tutabiliriz.

Nice kasırgaları yatıştıran,

Yüce hükümdar Korkunç İvan da,

Onun gaddar torunu da böyle düşünürdü.

Yok, halk iyilikten anlamaz.

İyilik edersin, teşekkür etmez.

Onu soyarsın, öldürürsün,

O zaman da seni kötülemez, suçlamaz.

(Bir boyar girer.)

Ne var?

BOYAR

Yabancı misafirler geldi.

ÇAR

Şimdi gelir, kendilerini kabul ederim.

Basmanov, sen burada kalıp beni bekle.

Seninle daha konuşacaklarım var.

(Çıkar.)

BASMANOV

Ne yüksek saltanat adamı...

Şu melun Otrepyev'i ortadan kaldırırsa,

Tanrı'nın yardımıyla

Rusya'ya büyük, çok büyük iyilikleri dokunacak.

Kafasında önemli bir fikir doğmuş.

Bunu gerçekleştirmek için çalışmalı.

Boyarların asillik boynuzlarını kırdığı zaman,

Önümde ne kadar geniş,

Ne kadar parlak bir ufuk açılacak.

Savaşta rakibim yok.

Çar’ın yanında da rakipsiz olacağım,

Belki de bir gün... Bu gürültü ne?

(Ortalık karışır, boyarlar, saray hizmetçileri öteye beriye koşuşurlar, aralarında fısıltı ile konuşurlar.)

BİRİSİ

Hekim çağırın!

DİĞERİ

Çabuk Patrik’e koşun.

ÜÇÜNCÜSÜ

Çareviç’i istiyor, Çareviç’i!

DÖRDÜNCÜSÜ

Bir rahip çağırın!

BASMANOV

Neler oluyor acaba?

BEŞİNCİSİ

Çar bayıldı.

ALTINCISI

Çar ölüyor.

BASMANOV

Tanrım!

BEŞİNCİSİ

Tahtında otururken birdenbire düştü.

Ağzından, kulaklarından kan fışkırdı.

(Çar’ı bir koltuk üzerine oturtup ortaya getirirler, arkasından ailesi ile boyarlar girer.)

ÇAR

Hepiniz çekilin,

Çareviçle beni yalnız bırakın.

(Hepsi çıkar.)

Ölüyorum oğlum,

Gel kucaklaşalım, elveda.

Artık Çar olacaksın... Ah Tanrım, Tanrım!

Biraz sonra huzuruna çıkacağım,

Tövbe etmeye vakit kalmadı.

Ama oğlum, şu anımda sen,

Ruhumun kurtuluşundan

Daha önemlisin.

Ben sıradan biri olarak doğdum,

Yine bilinmeyen, sıradan bir adam olarak

Ölmek alnıma yazılmıştı,

Ama en yüce makama ulaştım.

Bu nasıl oldu?

Hiç sorma. Sen şimdi günahsız,

Adil bir çar ol, bana yeter.

Bense her şeyin hesabını vereceğim Tanrı’ya.

Sevgili oğlum, yalana kapılma;

Kendi iradenle kendini kör etme.
Fırtınalı bir zamanda alıyorsun iktidarı:
Şu yaman düzmece tehlikeli bir adam,
Çünkü korkunç bir adı kuşanmış silah yerine.
Ben, tecrübemle bastırabildim
Kargaşalarla isyanları.
Herkes karşımda korkudan titredi.
İhanet, cesaret bulup da sesini yükseltemedi.
Sense genç, tecrübesiz bir hükümdarsın.
Bu kasırganın önünü nasıl alırsın?
Bir isyanı nasıl bastırır,
Hainliği nasıl yakalarsın?
Ama Tanrı büyüktür!
Gençlerin akıllanmasına yardım eder,
Zayıflara kuvvet verir... Dinle:
İlk önce soğukkanlı, güvenilir,
Halkça sevilir, olgun bir danışman seç kendine.
Ama dikkat et, bu adam boyarlar arasında
Soyca, ünce tanınmış biri olsun.
Mesela Şuyski...
Şu sırada orduya da usta bir komutan ister;
Basmanov’u gönder ve bu işte sert, kesin davran;
Boyarların sızlanmalarına aldırış etme.

Küçüklüğünden beri benimle
Duma toplantılarında bulundun.
Devlet idaresini bilirsin,
İşlerin bugünkü gidişini sakın değiştirme.
Gelenek saltanatın ruhudur.
Son günlerde yasaklara, idamlara
Yeniden başvurmak zorunda kaldım.
Onları kaldırabilirsin işte.
O zaman halk, Korkunç İvan’dan sonra
Tahta geçen dayını
Sevgi ve saygıyla karşıladığı
Gibi karşılar seni.
Zamanla, yavaş yavaş alabilirsin dizginlerini iktidarın;
Şimdi biraz gevşek tut,
Ama sakın büsbütün bırakayım deme.
Yabancılarla iyi geçin,
Onların hizmetlerini güvenle kabul et.
Kilise kanunlarını titizlikle koru, gözet.
Ağzını sıkı tut;
Çar’ın sözü boş yere karışmasın havaya.
Nasıl kutsal bir çan
Yalnız büyük bir felaketi ya da
Büyük bir bayramı bildirmek için çalarsa,

Çar’ın sesi de bu gibi zamanlarda yükselmeli.

Sevgili oğlum,

Kadın yüzünün kanını coşturduğu yaşa giriyorsun.

Kutsal temizliğini, masumluğunu,

Gururlu utangaçlığını kaybetme.

Gençliğinde duygularını

İğrenç zevklere kaptırmaya alışmış olanlar,

Yaşlandıklarında kederli,

Kan dökücü olurlar.

Zekâları vaktinden önce sönmeye yüz tutar.

Ailen içinde daima reis ol.

Anneni say, ama kendi kendini yönet.

Hem bir erkeksin, hem de bir çar.

Kız kardeşini sev,

Onun biricik koruyucusu sensin artık.

FYODOR

(Diz çöker.)

Hayır, hayır, sen yaşa da

Daha uzun yıllar Çarlık et bize.

Sensiz halkın da biz de mahvoluruz.

ÇAR

Her şey bitti artık, gözlerim kararıyor.

Mezarın serinliğini duyuyorum.

(Patrik, rahipler, arkadan bütün boyarlar içeri girerler. Çariçeyi kollarından tutarak getirirler, Kseniya da ağlamaktadır.)

Onlar kim?

Ah rahip cüppeleri! Kutsal tepe tıraşı[26] var...

Vakit geldi demek: Çar keşiş olacak,

Karanlık mezar da hücresi...

Biraz bekle yüce Patrik,

Ben hâlâ Çar'ım.

Dinleyin boyarlar,

Çarlığı oğluma bırakıyorum.

Fyodor'a bağlı kalacağınıza

Sadakat yemini edin...

Basmanov, dostlarım...

Mezara giderken size yalvarıyorum;

Ona canla başla, doğrulukla hizmet edin!

Henüz çok genç ve saf.

Yemin ediyor musunuz?

BOYARLAR

Yemin ederiz!

ÇAR

Memnun oldum şimdi.

Hırslarımı, günahlarımı,

Bilerek bilmeyerek yaptığım

Tüm kötülükleri bağışlayın.

Yüce Patrik yaklaş, artık hazırım.

(Tıraş töreni başlar, kadınları baygın halde dışarı çıkarırlar.)

Karargâh

(Basmanov, Puşkin.)

BASMANOV

(Puşkin'i içeri alır.)

Şuraya gir de rahatça anlat.

Demek seni bana o gönderdi?

PUŞKİN

Sana dostluğunu teklif ediyor.

Moskova Çarlığı'nın da en yüksek makamını.

BASMANOV

İyi ama Fyodor da beni bu kadar yükseltti.

Ordunun başkomutanıyım.

Benim için soyluluk usulünü çiğnedi,

Boyarların öfkesine kulak asmadı

Ve ben ona sadakat yemini ettim.

PUŞKİN

Sen tahtın meşru veliahdına yemin ettin,

Ama daha meşru bir veliaht hayattaysa ne olacak?

BASMANOV

Bak Puşkin, bu kadarı yeter.

Boşuna çeneni yorma;

Ben onun kim olduğunu bilirim.

PUŞKİN

İyi ama Rusya da, Litvanya da

Onu çoktan Dimitri olarak tanıdı.

Bense bunda ısrar etmiyorum.

Belki Dimitri'dir, belki düzmece.

Belli olan tek şey, er ya da geç

Boris'in oğlu Moskova'yı ona bırakacak.

BASMANOV

Genç çar tahttan vazgeçmedikçe

Ben de ondan yanayım.

Tanrı'ya şükür, yeterli askerimiz de var!

Ben onlara zafer ruhunu da aşılayacağım.

Ya siz bana karşı kimleri göndereceksiniz?

Kazak Karela'yı mı, Mnişka'yı mı?

Peki sayınız ne kadar?

Olsa olsa sekiz bin.

PUŞKİN

Yanılıyorsun, o kadara da varmaz.

Sana açık söyleyeyim, bizim ordu

Beş para etmez.

Kazaklar köy yağmalamayı,

Lehler böbürlenip içmeyi bilir sadece.

Ruslara gelince...

Onların sözünü etmesek daha iyi olur.

Karşında ikiyüzlülük edecek değilim;
Ama Basmanov, asıl gücümüzün
Nereden geldiğini biliyor musun?
Ordudan falan değil,
Leh yardımından da değil;
Yalnız halktan, halkın görüşlerinden gelir!
Dimitri'nin başarılarını,
Barış yoluyla ele geçirdiği yerleri hatırlasana;
Her yerde, tek bir kurşun bile atmadan
Şehirler uysalca teslim olmadı mı?
Ayaktakımı voyvodalarını bağlayıp teslim etmedi mi?
Gözlerinle gördün, askerleriniz,
Ne Boris'in sağlığında, ne de şimdi,
Hiçbir zaman onunla yürekten çarpışmadı.
Doğru değil mi? Yok Basmanov,
Savaşın soğumuş küllerini körükleyip,
Yeniden dövüşmek için artık geç kaldın.
Zekâna ve azmine rağmen
Sen bile uzun süre dayanamazsın.
Dimitri'yi çar olarak tanıyarak,
İlk sağduyulu örneği vermen
Ve böylelikle onun ebedi dostluğunu
Kazanman iyi olmaz mı?

Ne dersin?

BASMANOV

Bunu yarın öğrenirsiniz.

PUŞKİN

Karar ver.

BASMANOV

Güle güle.

PUŞKİN

İyice düşün taşın Basmanov.

(Çıkar.)

BASMANOV

Yerden göğe kadar hakkı var.

Her yerde ihanet görülüyor artık.

Ne yapmalıyım peki?

İsyancıların beni kıskıvrak bağlayıp

Otrepyev'e teslim etmelerini mi bekleyeyim?

Yoksa bu fırtınalı akışı önlemek için kendim gidip...

Ama bu yeminimi bozmak olur!

Soydan soya geçecek bir onursuzluğu

Hak etmek olur!

Genç çarın güvenine iğrenç bir ihanetle

Karşılık vermek olur...

Gözden düşen bir sürgünün isyana kalkışmasına,

Komplolar hazırlamasına akıl erer,

Ama benim, çarın gözdesi olan benim...

Ölüm... İktidar... Halkın sefilliği...

(Düşünür.)

Hey, buraya gelin! Kimse yok mu orada?

(Islık çalar.)

Atımı getirin! Toplanma borusunu çalın!

Moskova. Lobnoye Mesto

(Puşkin gelir, halk etrafını kuşatır.)

HALK

Çareviç bize bir boyar göndermiş,

Dinleyelim bakalım neler anlatacak?

Buraya gelin! Buraya!

PUŞKİN

(Kürsüye çıkar.)

Çareviç sizi selamlamamı emretti Moskova halkı.

(Selam verir.)

Çareviç'in Tanrı'nın inayetiyle,

Katilinin elinden kurtulduğunu biliyorsunuz;

O, katilini cezalandırmaya gelirken,

Katil Boris, Tanrı'nın hükmüyle devrildi.

Rusya, Dimitri'ye boyun eğdi.

Basmanov da içten bir pişmanlıkla
Ordularını ona yemin ettirdi.
Dimitri size sevgiyle, barışla geliyor.
Godunov ailesine yaranmak için,
Monomah'ın torunu olan
Meşru Çar'a el kaldırır mısınız?

HALK

Hayır! Asla!

PUŞKİN

Moskovalılar, bu yabancı,
Katı yürekli adamın idaresi altında
Neler çektiğinizi tüm dünya biliyor.
Sürgün, idam, namussuzluk, ağır vergi,
Sıkıntı, açlık, bunların hepsini gördünüz.
Dimitri ise sizlere, boyarlara, soylulara,
Memurlara, askerlere, yabancılara, tüccarlara,
Tüm namuslu halka iyilik etmek,
Merhametli davranmak istiyor.
Delice bir inada kapılarak
Bunca iyi niyeti tepecek misiniz?
Unutmayın ki Dimitri o haşmetli tahtın,
Atalarının, korkunç ruhunu da taşıyarak geliyor.
Çar'ı öfkelendirmeyin, Tanrı'dan korkun,

Gerçek Çar’a sadakat yemini edin.

İtaatkâr olun ve vakit kaybetmeden

Babamızın, hükümdarımızın önünde eğilmek üzere

Metropoliti, boyarları, idarecileri, seçilmiş kişileri

Dimitri’nin karargâhına gönderin.

(Kürsüden inip çıkar. Halkın uğultusu duyulur.)

HALK

Söze ne gerek? Boyar haklı.

Öyleyse yaşasın Dimitri, yaşasın babamız!

BİR KÖYLÜ

(Kürsüye çıkar.)

Hey millet, millet! Hemen Kremlin’e,

Çar’ın sarayına gidelim!

Boris’in eniğini kıskıvrak bağlayalım!

HALK

(Bir koşuşturma başlar.)

Bağlayalım! Boğalım! Yaşasın Dimitri!

Yere batsın Boris Godunov’un soyu!

Kremlin, Boris’in Evi.

(Kapıda bir nöbetçi vardır. Fyodor pencerede görünür.)

DİLENCİ

İsa adına bir sadaka verin!

NÖBETÇİ

Defol oradan, mahpuslarla konuşmak yasak.

FYODOR

Git ihtiyar,

Ben senden daha yoksulum.

Sen hiç olmazsa hür bir adamsın.

(Kseniya başı örtülü, pencereye yaklaşır.)

HALKTAN BİRİ

Ablayla kardeş! Zavallı çocuklar,

Kafesteki kuşlar gibi.

DİĞERİ

Sen de buldun acıyacak insanları. Lanetli bir aile!

BİRİNCİ

Babaları zalimdi ama çocuklar masum.

DİĞERİ

Armut dibine düşermiş...

KSENİYA

Kardeşim, kardeşçiğim, galiba boyarlar buraya geliyor.

FYODOR

Dur bakalım, işte Golitsin'le Mosalski.

Öbürlerini tanıyamıyorum.

KSENİYA

Ah kardeşim,

Yüreğim sıkışıyor.

(Golitsin, Mosalski, Molçanov, Şerefedinov arkalarında üç askerle girer.)

HALK

Yol verin, yol verin, boyarlar geliyor.

(Boyarlar eve girer.)

BİRİNCİ ADAM

Neden geldiler dersin?

İKİNCİ ADAM

Belki Fyodor Godunov'u,

Dimitri'ye sadakat yemini ettirmeye götürecekler.

ÜÇÜNCÜ ADAM

Öyle mi? Evdeki gürültüyü duymuyor musun?

Ortalık altüst oluyor, dövüşüyorlar...

BİRİNCİ ADAM

Duydun mu? Bir çığlık, bir kadın sesi.

Haydi biz de girelim!

Ama kapılar kapalı. Çığlık kesildi,

Gürültü devam ediyor.

(Kapılar açılır, Mosalski eşikte görünür.)

MOSALSKİ

Ey Moskova halkı! Mariya Godunova ile

Oğlu Fyodor kendilerini zehirlediler.

Ölülerini gözlerimizle gördük.

(Halk dehşetle susar.)

Ne susuyorsunuz?

Haydi bağırın:

Yaşasın Çar Dimitri İvanoviç!

(Halk susmaya devam eder.)

[1] Veliaht prens. (ç.n.)

[2] Korkunç İvan'ın emriyle binlerce kişiyi öldüren baskı örgütü Opriçnina'nın en korkunç liderlerinden. (ç.n.)

[3] Büyük Kiev Prensi Vladimir Monomah. (ç.n.)

[4] XVII. yüzyıla dek Rusya’da hüküm süren hanedan. (ç.n.)

[5] Ryurik soyu kastediliyor. (ç.n.)

[6] Sansür dolayısıyla ilk baskıda bu sahne çıkarılmıştır. (ç.n.)

[7] Sansür dolayısıyla özgün metinden çıkarılan ve yeri bugün dahi tartışma konusu olan bu monolog, günümüzde pek çok uzman tarafından bu sahneye ait kabul edilir. (ç.n.)

[8] Yılda iki kere (ilkbahar ve sonbaharda) kutlanan Ortodoks yortularından biri. Sonbahardaki Yuri Günü'nden önceki ve sonraki haftalarda toprak köleleri efendilerini değiştirmekte özgürdüler. (ç.n.)

[9] Musa’nın zafere taç giydirdiği gibi, zafer de Musa’ya taç giydirir. (ç.n.)

[10] Bu sahne ilk baskıda yer almamaktadır. (ç.n.)

[11] Haydi. (Fr.)

[12] Ne? Ne? (Fr.)

[13] Pravoslavni de (Ortodoks) ne demek? Pis baldırı çıplaklar, melun alçaklar! Kahretsin bayım, neredeyse kuduracağım: Vurmak için kolları yok ama kaçıp gitmeye gelince ayakları var. (Fr.)

[14] Rezalet. (Alm.)

[15] Geçmişi kınalılar! Artık bir adım bile yerimden kımıldamam. Mademki işe başlandı, sonunu getirmeli. Siz ne dersiniz bayım? (Fr.)

[16] Hakkınız var. (Alm.)

[17] Vay canına, amma da sıcak. Bu Samozvanetz (Düzmece) dedikleri şeytan da yaman herif doğrusu. Siz ne düşünüyorsunuz bayım? (Fr.)

[18] Ah, evet! (Alm.)

[19] Bakın bakın! Savaş düşmanın arkasında başladı. Bu hücuma kalkan cesur Basmanov olsa gerek. (Fr.)

[20] Sanırım öyle. (Alm.)

[21] Bak bak! İşte bizim Almanlar. Baylar! Bayım, söyleyin onlara toplansınlar, vay canına, hücuma geçeriz! (Fr.)

[22] Çok iyi. Durun! (Alm.)

[23] Marş! (Alm.)

[24] Tanrı yardımcımız olsun! (Alm.)

[25] Beytlehem’deki iki yaşından küçük tüm çocukları öldürten Yahudiye kralı. (ç.n.)

[26] Keşişliğe kabul töreninin bir ritüeli. (ç.n.)